

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
EFFECTUADA A L'AVINGUDA FREDERIC RAHOLA, 2-8
(CAN FARGAS, JARDINS FASE 2)
DISTRICTE D' HORTA- GUINARDÓ, BARCELONA

Codi Servei d'Arqueologia de Barcelona: 116/17

Dates de la intervenció: 9 d'octubre a 1 de desembre de 2017

15 de desembre a 29 de desembre de 2017

Números d'expedients DGPC: R/N 470 K121-NB 2017/1-20923

R/N 470 K121-NB 2017/2-21241

Arqueòleg director de la intervenció:

Rony José Castillo Gómez

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

FITXA TÈCNICA

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Avinguda Frederic Rahola, 2-8. (Can Fargas, Jardins Fase 2)
UBICACIÓ	Districte d'Horta- Guinardó (Barcelona)
COORDENADES UTM Fus31N amb Datum ETRS89	X: 430174,3 Y: 4586536,4 Z: 73,10 m s.n.m.
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control i/o excavació
DATES D'INTERVENCIÓ	9 d'octubre - 1 de desembre de 2017 15 de desembre - 29 de desembre de 2017
PROMOTOR	BIMSA
EQUIP TÈCNIC	Direcció: Rony José Castillo Gómez

SUMARI

1.INTRODUCCIÓ	1
2.SITUACIÓ	2
3.MARC GEOGRÀFIC I GEOLÒGIC	3
4.MARC HISTÒRIC I ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS	7
5.MOTIVACIÓ	17
6.METODOLOGIA.....	21
7.TREBALLS REALITZATS	22
8.RESULTATS DE LA INTERVENCIÓ	24
9. AFECTACIÓ DE LES RESTES ARQUEOLÒGIQUES.....	33
10. CONCLUSIONS	34
11.BIBLIOGRAFIA	35

ANNEX 1 DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

ANNEX 2 DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

ANNEX 3 UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

1.INTRODUCCIÓ

El projecte executiu d'arranjament i millora dels Jardins de la Masia de Can Fargas, Fase 2, contemplava la afectació del subsòl d'aquest espai.

Més concretament, contemplava l'execució de les diferents fonamentacions previstes, l'excavació de les diferents rases de serveis, l'enjardinament i la instal·lació de nou mobiliari urbà.

En data 28 de setembre de 2017 (registre núm. 0390/4643/2017) el senyor Esteve Piazuolo Làzaro, director tècnic adjunt d'Infraestructures de BIMSA, i el senyor Carles Vicente Guitart director de Memòria, Història i Patrimoni de l'ICUB, van presentar una sol·licitud d'intervenció arqueològica preventiva de control i excavació a l'avinguda Frederic Rahola, 2-8 (Can Fargas, Jardins Fase 2) de Barcelona, Barcelonès, sota la direcció de l'arqueòleg Rony José Castillo Gómez (Àtics SL), del 2 d'octubre a l'1 de desembre de 2017.

En data 5 d'octubre de 2017, l'arqueòloga territorial va emetre informe favorable sobre la sol·licitud esmentada. No obstant, atès que les dates d'execució sol·licitades inicialment no s'ajustaven al que preveu l'article 15.3 del Decret 78/2002, sobre els terminis de resolució de la sol·licitud, es proposà un canvi de dates de la intervenció del 9 d'octubre a l'1 de desembre de 2017.

A continuació, el Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Generalitat de Catalunya va proposar autoritzar la intervenció dins el termini del 9 d'octubre a l'1 de desembre de 2017.

Posteriorment, el 30 de novembre de 2017 es va presentar una sol·licitud de pròrroga d'intervenció arqueològica. En data de 12 de desembre de 2017 el Servei d'Arqueologia i Paleontologia va autoritzar la intervenció dins el termini del 15 al 29 de desembre de 2017.

El dia 23 d'octubre de 2017 es van iniciar les tasques de seguiment arqueològic, finalitzant-se en data del 28 de desembre del mateix any.

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

2.SITUACIÓ

La present intervenció s'ha realitzat al subsòl dels jardins inferiors de la masia anomenada de Can Fargas, localitzada al número 28 de l'avinguda de Frederic Rahola, al districte d'Horta-Guinardó, Barcelona. Espai que en l'actualitat acull l'Escola Municipal de Música.

Es tracta d'una zona residencial situada al sud del nucli antic d'Horta i al nord del Turó de la Rovira.

Les coordenades (UTM31N / ETRS89) del sector on s'ha portat a terme la intervenció arqueològica són:

X:430174,3/ Y: 4586536,4 / Z: 73,10 m s.n.m.

3.MARC GEOGRÀFIC I GEOLÒGIC

Des del punt de vista de la morfologia, és fàcil d'identificar al Barcelonès, comarca on es situa l' indret on s'ha dut a terme aquesta intervenció arqueològica, dues grans unitats que tenen particularitats: la serra de Collserola i el Pla de Barcelona.

La serra de Collserola, que forma part de la Serralada Litoral, limita al N amb el sector central de la Depressió Prelitoral, o sigui el Vallès. A llevant, la serra comença, sobre el Besòs, al turó de Roquetes (305 m). Més enllà, després del Pas del Rei i el Forat del Vent (o Coll de la Ventosa), per on passava el camí que unia Horta amb les terres de Cerdanyola, baixant per Valldaura, s'eleva el turó de Valldaura (422 m), al sud del qual es troba el coll Serola (la seva importància donà nom a la serra), collada pregona per on travessava la carena la ruta principal de Sant Genís a Sant Cugat, passant per Sant Medir. Després s'aixeca el cim culminant, el Tibidabo (512 m), que abans també s'havia conegut com a Puig Aguilar.

Més enllà, la carena descendeix cap a les terres planes del Llobregat. Cal mencionar que a ambdós extrems de la serra, els passos o colls existents rebin el mateix nom: Finestrelles, sota mateix de Sant Pere Màrtir, que ha donat nom a un petit barri, i Finestrelles, topònim ja citat al segle XI (*"in terminum pugiolò que dicunt Finestrellas"*), sota el turó del seu nom. Al N de Sant Andreu.

Aquesta serralada és composta de licorelles silurianes assentades en un basament granític. La socolada emergeix sovint i aleshores apareixen les clapes de granit, característic de les condicions climàtiques d'aquestes latituds mediterrànies. S'ha de dir també, que pel cantó de Montcada i pel d'Olorda hi ha calcàries devòniques, que forneixen sengles cimenteres importants.

La Serralada Litoral, en aquest sector, és un veritable *horst*. El seu vessant marítim davalla molt més suaument que el vessant septentrional o vallesà, que ho fa amb una certa brusquedat. Pel SE, va baixant fins a arribar a la successió de serrats disposats en línia paral·lela amb la carena principal. Aquests serrats són el Turó de la Peira, en terres d'Horta i Vilapicina; el de la Rovira (261 m), el Turó del Carmel (267 m), el del Puget i el de Monterols (260 m). Aquests turons

tenen, en general, una composició litològica anàloga a la de la Serralada, tot i que s'hi troben materials del Triàsic inferior. Entre els serrats i la carena principal de la Serralada, s'obre el gran solc Horta- Bonanova, que fou la gran via antiga de les comunicacions i que ara és l'eix de relació de la part alta de la ciutat. En aquest solc, terraplenat amb argiles i pedruscall de peu de muntanya, només es destaca el lliandar dels Penitents o dels Quatre Camins, que actua com a veritable partió d'aigües entre les que van a la riera d'Horta i les que baixen per la riera de Vallcarca¹.

Pel que fa el **Pla de Barcelona**, indret on s'ubica l'espai en el qual s'ha dut a terme aquesta intervenció arqueològica, podem dir que es troba oberta a la mar, és limitat per la Serralada Litoral i, a migjorn, per la falla que segueix, ran de mar, des de Garraf i el Turó de Montjuïc (173 m), que és el punt més elevat, pels turons dels Ollers, del Tàber, de les Falzies, de la Bota, etc.. fins el Turó de Montgat. Més enllà del Besòs. La falla, originada al moment de la fractura del Massís Catalanobaleà, dibuixà el que, a grans trets, havia de ser la costa catalana. Per això, el pla inclinat del peu de Collserola és de basament paleozoic i d'estructura tabular, havent estat afectat per tots els moviments orogènics alpins. En el Miocè i el Pliocè, damunt el sòcol paleozoic se sedimentaren dipòsits marins, dels quals són testimonis el seguit de petits turons.

La falla també és visible en el Pla. Si aquest va baixant suaument i d'una manera regular des de Collserola, en el punt de contacte entre la ciutat vella i l'eixample es produeix una ruptura de continuïtat amb la presència d'un salt o esglaó d'uns vint metres, clarament visible en la morfologia urbana: les baixades de Jonqueres, de la Via Laietana, dels carrers de les Moles, d'Astruc, de Jovellanos. És un salt que fou aprofitat per a la defensa , recolzant-hi les muralles, o per l'economia, instal·lant a les Moles diversos molins per aprofitar el sallent. De l'esglaó cap a mar ja no hi ha sòcol de llicorella ni de granit, sinó un mantell al·luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels deltes dels rius veïns i del corrent litoral.

Així, al Pla es poden distingir tres sectors: pla inclinat, pla de baix i turons de ran de mar.

¹ (AA.DD. 2006)

Un primer sector és el **pla inclinat**, recobert per una heterogènia cobertora sedimentària. Originàriament, les aigües torrencials que baixaven de la serra aportaren diversos materials detrítics damunt el sòcol paleozoic. A causa de les variacions climàtiques (alternança de períodes glacials i interglacials), aquests materials presenten una estratificació ben notable, intercalant-se argiles roges, procedents, de la descomposició de les llicorelles, i crostes calcàries. Damunt, es troba un gruix de sorres d'uns vuit metres de potència, veritable mantell aqüífer. Finalment, en certs indrets, apareix un pedruscall mesclat amb argila que, en d'altres indrets, és substituït per un llim groguenc d'origen eòlic, conegut com el nom de *loess*, aportat en els períodes interglacials, secs i ventosos, de mar molt més llunyana².

És en aquest sector, concretament, on s'ha portat a terme aquesta intervenció arqueològica.

El **pla de baix** ocupa l'espai comprès entre l'esglaó citat anteriorment i la mar. En aquest sector hi dominen materials al·luvials més fins aportats per rieres, torrents i les aigües d'escorrentiu que baixen de la serra i, també, pels corrents marins. Com és característic d'una bona part de la costa mediterrània, en aquest sector del pla es formaren maresmes i estanyols.

Com que, històricament, la terra guanyà espai a la mar, moltes d'aquestes albuferes i estanys anaren desapareixent, sobretot per l'acció antròpica. Malgrat la seva desaparició, la seva presència arribà a temps no gaire reculats, i molts d'ells han continuat vius en els topònims actuals. Per això, es troba en el sector de marina de Provençals, Banyols, conjunt d'estanys en les terres que presidia l'antic monestir de Santa Eulàlia del Camp, que es trobava per l' indret de l'actual Passeig de Lluís Companys o saló de Sant Joan, cap al Portal Nou; la Llavina, estanys malsans, que es trobaven pel cantó de mar de Sant Martí; la Llacuna i la Llanera, o *Lacunaria*, que es troba citada, també, pel cantó del Llobregat, com a *Estanno Lanariae*; el ja tant esmentat *stagnu de Porto*, a la barriada de Port; l'estany del Cagalell, i tants d'altres.

Dels **turons de ran de mar** podem dir que es formaren en plegar-se els dipòsits marins que, en el Miocè i el Pliocè, s'havien sedimentat sobre el sòcol paleozoic.

² (AA.DD. 1982)

El més destacat és la muntanya de Montjuïc, inaccessible des del cantó de mar, vigia de la ciutat, possiblement lloc del seu primer emplaçament i fornidora dels materials amb els quals es bastí una bona part dels edificis monumentals de Barcelona. Dels altres turons, l'ús industrial, com en el cas del turó dels Ollers, pel sector dels carrers d'Escudellers i Nou de Sant Francesc, n'esborraren la presència, i d'altres quedaren dissimulats o submergits per l'urbanisme posterior (el Tàber, des de l'època romana; les Falzies, on s'aixeca la Llotja, la punta del Convent, el Molinar, la Bota, etc.). Des de l'època romana ençà, la costa del Pla de Barcelona ha anat guanyant terreny a la mar, sobretot a causa dels arrossegaments del Besòs, que s'han afegit als que porta el corrent marí tangencial a la costa, el qual erosiona constantment les terres del Maresme.

Són aquests materials els que anaren reblint els estanys i les albuferes abans citats i els que convertiren els turons de les illetes, primer, en *tomboli*, i després, els deixaren en terra ferma. Són aquests materials els que s'acumularen darrere l'escullera feta per a protegir el nou port i que arribaren a formar l'emplaçament de l'actual Barceloneta.

Finalment, l'acció dels corrents de la mar, arrossegant els materials detrítics, terraplenant badies i albuferes, ha ajudat a conferir a la costa del Pla de Barcelona, el seu aspecte rectilini, sense entrants ni accidents notables³.

³ (AA.DD, 2006)

4.MARC HISTÒRIC I ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS

La primera referència a Horta dataria de l'any 965, quan s'esmenta la vall d'Horta en una donació de terres a l'església de Sant Miquel de Barcelona. Entre les famílies que tingueren propietats importants al terme, relacionades amb la noblesa militar i l'Església, hi hauria referències a la família Horta des del 1034.

El primer document escrit en referència explícita a la parròquia de Sant Joan d'Orta data del 18 de març de 1095, i la primera església parroquial de Sant Joan d'Horta fou consagrada el 12 de juny de 1260.

La importància d'Horta al segle XIV amb la presència de nobles i mercaders, creixeria al voltant del monestir de la Vall d'Hebron. Malgrat tot, el seu esplendor va arribar a finals del segle XVIII. Durant els segles XIX i XX, l'abundància de l'aigua va fer créixer les nombroses bugaderies i posteriorment l'arribada del tramvia al 1901. La centralitat de la plaça d'Eivissa al nucli històric d'Horta, nombrada així des de 1907, també va ser coneguda com la plaça del Progrés o plaça del Mercat, donat que durant molt temps va ser l'espai on s'ubicava l'antic mercat d'Horta.

Encara és present l'estructura del nucli antic al voltant de la plaça d'Eivissa amb un eixample residencial. L'antic municipi d'Horta, al nord de la ciutat de Barcelona, tenia al moment de la seva annexió a la Ciutat Comtal, el primer de gener de 1904, un perímetre molt vast i limitava amb els municipis, també independents, de Sant Gervasi de Cassoles (sud-oest), Gràcia (sud i sud-est), Sant Andreu de Palomar (est), ara agregats a Barcelona, i amb els de Cerdanyola i Sant Cugat del Vallès (nord).

El nucli és el creat a la segona meitat del segle XVIII i sobretot a partir del segle XIX, entorn de la plaça Eivissa, malgrat que hi ha altres nuclis de població de

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

gran importància com Montbau, Sant Genís dels Agudells, Vall d'Hebron, La Clota, la Font del Gos, el Carmel i la Taxonera⁴.

Ja al segle XX, hem de ressaltar l'arribada del tramvia l'any 1901 que significà un creixement de la prosperitat d'aquesta zona i la urbanització de les zones pròximes, així com l'annexió a Barcelona l'any 1904. A la dècada dels seixanta va arribar el metro, concretament la línia 5, a la plaça Eivissa, l'estació d'Horta, fet que va suposar una millora importantíssima en la comunicació d'aquest districte amb la resta de la ciutat⁵.

Antecedents arqueològics

Atenent a la seva proximitat i rellevància, hem de remarcar les següents intervencions arqueològiques:

-De les primeres troballes caldria destacar la localització l'any 1916 d'un cap femení de marbre blanc en un mur de la **Torre dels Pardals**, situada a l'Av. Mare de Déu de Montserrat. Per les característiques del pentinat sembla que es pot datar de la segona meitat del segle II o inicis del III dC⁶.

-En la dècada dels anys 40 en el decurs d'unes activitats pedagògiques de manteniment del jardí que feien els propis alumnes de l'**escola "26 de Enero"** situat al carrer Arc de Sant Martí, 78 van documentar en superfície dues destrals de basalt olivínic d'època neolítica. A l'actualitat l'escola s'anomena "Arc Iris"⁷.

-Uns anys més tard, 1955, un grup de nens també van recollir en un hort del carrer **de la Font de la Mulassa** una destral de pedra polida. Les destrals foren dipositades al Museu d'Història de la Ciutat a través del seu director, A. Duran i Sanpere⁸.

-Ja ens els anys 60 Llibert Piera va documentar diverses restes a la zona del **Turó de la Peira**. En el vessant sud-est del turó, en una zona de camps, sembla que es van trobar escampats fragments de ceràmica ibèrica. Malgrat mai s'ha corroborat aquesta informació, s'ha hipotetitzat sobre la possibilitat de

⁴ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3410>).

⁵ (<https://memoriadelsbarris.blogspot.com/2014/05/historia-resumida-dhorta.html>).

⁶ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/2970>).

⁷ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/2955>).

⁸ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/2958>).

l'existència d'un nucli ibèric en aquest indret. A banda, informacions orals de Josep de la Vega parlen de l'existència de sitges medievals a la zona, però diferents prospeccions realitzades no proporcionaren cap mena de material arqueològic⁹.

-A l'Avinguda del Marquès de Castellbell, a un lloc conegut com a **Don Joan** on antigament hi havia una masia datada en el segle XVIII anomenada Mas Castellar, l'any 1964 el mateix Llibert Piera recollí ceràmica ibèrica abundant en aquell paratge, dalt d'un altiplà, enmig de dues rieres i al peu del camí vell que baixava de Sant Genís d'Horta.

Més avall, prop d'un torrent desaparegut, en terreny planer, es van trobar fragments grans i no rodats de ceràmica feta a mà, espatulada i decorada amb incisions i cordons de l'edat del Ferro. També es documentaren restes de cargols i ullals de senglar¹⁰.

-Al mateix any 1964, a la zona de **Can Cortada** els treballs arqueològics realitzats també han aportat dades importants sobre l'ocupació d'aquest territori. S'excavà una àrea que havia de quedar afectada per la construcció d'un nou vial, un espai de 52 metres de llarg per 26 metres d'amplada. Aquests treballs van deixar al descobert la part rústica d'una vil·la romana amb instal·lacions industrials sense cap tipus d'element decoratiu¹¹.

Posteriorment, l'any 1987, es va realitzar una altra intervenció en aquest indret. En aquesta nova excavació es descobriren una sèrie de restes estructurals pertanyents a aquesta vil·la. Cal destacar els paviments documentats, majoritàriament, de terra piconada sobre preparació de pedres i ceràmica, havent també algun cas de pavimentacions amb *opus signinum*.

També es descobriren 18 sitges per emmagatzemar gra, diversos dipòsits i el que semblà una gran cisterna d'aigua. Així mateix s'ha de remarcar l'aparició de sis esquelets infantils, enterrats dins àmfores, sota els paviments de les estances.

Finalment es trobaren una sèrie d'elements que portaren a suposar l'existència d'una part residencial; si bé no es trobaren mosaics in situ, aparegué un nombre

⁹ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3015>).

¹⁰ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/2985>).

¹¹ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/2984>).

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

considerable de tesselles i un parell de restes escultòriques que parlarien d'un cert luxe i monumentalitat relacionats amb la part noble de la vil·la.

Les restes documentades van constatar que aquesta vil·la es va anar remodelant i ampliant al llarg del temps, des de la meitat del segle I dC fins a finals del segle VI dC¹².

La darrera intervenció en aquest indret va consistir en la realització de 24 cales i data de l'any 1993. Es va poder documentar la fonamentació de la torre de guaita, d'època medieval, que forma part de la masia. També es varen localitzar diferents nivells d'amortització d'un fossar que es va interpretar com a sistema defensiu de la casa en època medieval. Així mateix, es van documentar alguns murs de poca entitat i de difícil atribució cronològica i tipològica. D'època Antiga cal assenyalar la localització d'alguns fragments de ceràmica d'època romana (*tegulae*), provinents possiblement de la vil·la romana propera a l'Avinguda de l'Estatut¹³.

-L'any 1972 el Museu d'Història de Barcelona realitzà un sondatge arqueològic a la confluència dels carrers **Pantà de Tremp** i el carrer **Dante**. Sota la capa vegetal es documentà un enderroc de tègules, ímbrex, pedres i ceràmica romana que, segons I. Rodà, podrien correspondre a un fons d'habitació. Arran de la documentació arqueològica de material ceràmic en superfície, es va realitzar una petita cala al costat del marge del carrer Pantà de Tremp on arrencava una petita desviació que conduïa a una casa que coronava el petit turó. Aquesta cala va permetre la localització d'un nivell amb important enderroc de teules, pedres, ímbrex i ceràmica que potser es relacionaria amb un fons d'habitació, sense estructures arqueològiques documentades¹⁴.

-A **Can Mariner**, situat al carrer Horta 46- 46 bis, l'any 2006, es va realitzar una intervenció arqueològica que va permetre la documentació de dos moments constructius diferents. D'una banda, anterior a la construcció de la masia, trobem un pou (amb material que l'amortitza, entre els segles II i VI d.C), un camp de 20 sitges (situat a la zona nord de la masia i amortitzades en època alt medieval) i un forn de ceràmica o teules probablement proper a alguna vila o explotació

¹² (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/1009>).

¹³ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/2907>).

¹⁴ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/2990>).

agrícola d'època tardo antiga i alt medieval. Aquest forn era de planta rectangular, estava excavat a l'estrat geològic i conservava la part corresponent a la cambra de foc i l'espai on hi hauria la graella. Aquest presentava parets rubefactades i s'hi localitzaven diferents carreus de pedra que podrien ser les bases per les voltes o columnes que suportarien la graella. Tot sembla indicar, que la funció del forn estaria relacionada amb algun tipus de producció ceràmica. Pel que fa a la cronologia es tracta d'un forn amb materials ceràmics que daten entre el 200 a.C. i el segle V d.C. i amortitzat en una data propera al segle V d.C. Ara bé, pel que fa al segon moment constructiu documentat en el subsòl correspon al període comprès entre finals del segle XIX i principis del XX. Es tracta de diferents serveis de la casa: clavegueres, canalitzacions, baixants, dipòsits i pous, que responen a una reforma de la masia¹⁵.

-Altra intervenció que hem de remarcar és la realitzada al **carrer Salses**, l'any 2007, durant la qual es va documentar les restes d'un *torculari* o premsa d'època romana alt imperial destinada a l'obtenció del vi, així com diverses sitges que cal situar en època alt medieval, un mur menor possiblement construït vers els segles XIV - XV i d'altres restes d'època imprecisa. També es va documentar el *forum* (la pedra on s'hi encastaven dues bigues verticals que subjectaven la capçalera del *prelum*) així com un àmbit pavimentat amb *opus signinum*, i que segurament es tracti de la zona on es duia a terme el primer trepitjat del raïm. Aquesta premsa s'hauria de posar en relació amb les restes de la vil·la romana de Can Cortada, excavada parcialment¹⁶.

-També cal esmentar la intervenció realitzada l'any 2007 a l'**Avinguda Cardenal Vidal i Barraquer, 30 (Torre Jussana)**. Aquesta intervenció va permetre la documentació d'una sepultura o panteó familiar corresponent a una família benestant, la construcció de la qual es situaria entorn a l'any 1852¹⁷.

Així mateix, hem de ressaltar la presència en la zona d'Horta de nombrosos masos relacionats amb una ocupació d'aquest territori més de caire dispers. En la seva majoria foren enderrocades en el decurs de la urbanització recent del

¹⁵ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3609>).

¹⁶ (MIRÓ i RAMOS, 2013).

¹⁷ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3263>).

barri al llarg del segle XX. Cal referir les masies més pròximes a la zona on s'ha portat a terme aquesta intervenció arqueològica:

Can Sabastida era una masia de planta rectangular i teulada a quatre vessants amb la seva capella. Estava situada a la zona on ara hi ha els carrers Sabastida, Cartellà i el passeig Maragall. Construïda al segle XIV, un segle posterior el propietari era Joan Sabastida, veguer de Barcelona, notable família que ocupà càrrecs al Consell de Cent. Durant el segle XVII, la masia amb les seves terres pertanyien a Josep Galzeran de Cartellà i de Sabastida, baró d'Albí. Més tard, passaria per successió directa a la família Montoliu. El mas tenia a l'entrada una capella gòtica. A la dècada de 1980, Carles de Montoliu i Carrasco, va vendre casa i les seves terres i es va destinar a parcel·lar per fer-hi pisos¹⁸.

Can Gaig, masia datada almenys del segle XVII, que corresponia a una casa pairal dels Gaig, família amb extenses propietats a la rodalia. El seu nom ja gairebé no es conserva a la memòria col·lectiva de la població de Nou Barris. Va ser enderrocada en el moment de la urbanització del passeig de Fabra i Puig i els carrers adjacents a la zona: Vilapicina, Teide i Das¹⁹.

Can Xiringall estava situada a l'extrem de la vall d'Horta, en l'actual avinguda de Borbó, a tocar el passeig de Maragall, on actualment hi ha les pistes esportives de les cotxeres. La seva estructura corresponia al model de masia tradicional catalana, si bé amb no gaire terreny i la seva cronologia inicial no ha estat constatada. A la planta baixa hi havia els espais dedicats a les eines del conreu de la terra. Al primer pis hi havia el menjador i les sales de dormir i al segon pis, les golfes per guardar els fruits de la terra²⁰.

Les masies de **Cal Paya**²¹, **Cal Bonet**²² i **Cal Garibaldi**²³ són poc conegudes i foren enderrocades amb la urbanització del polígon del Turó de la Peira i amb la construcció de la línia 5 de metro fins a l'estació d'Horta -1959-. Aquestes estaven ubicades al vessant sud-est del Turó de la Peira, als actuals carrers d'Ordesa, Canfranc i Passeig de Fabra i Puig.

¹⁸ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3317>).

¹⁹ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3369>).

²⁰ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3372>).

²¹ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3365>).

²² (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3363>).

²³ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3364>).

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

La masia **Ca la Peira** estava situada arran del turó del mateix nom - Turó de la Peira -, entre la riera d'Horta i el torrent de can Mariner. Va desaparèixer quan es va construir el metro que arriba a la plaça Eivissa. L'última modificació de la masia va ser a mitjan segle XVIII amb els esgrafiats a la façana. Propietat del marquès de Castellbell, era una masia de bona planta, amb una façana molt ampla²⁴.

També hem d'assenyalar els refugis antiaeris situats a aquesta zona d'Horta, segons el Llistat de Refugis Antiaeris del 16 de juliol de 1938 i publicat, l'any 2002, a l'Atlas dels Refugis de la Guerra Civil espanyola a Barcelona, publicat per l'Ajuntament de Barcelona i CLABSA. En no tenir més documentació de les estructures defensives, ja sigui de l'època o fruit d'intervencions de documentació posterior, no es pot aportar més informació al respecte.

Segons aquest llistat i atenent a la seva proximitat, hem de ressaltar el refugi **R0141**²⁵ situat al Pg. Maragall, el refugi **R0140**²⁶ anomenat refugi del Torrent de Carabassa a la baixada de Can Mateu, el refugi **R0461**²⁷ situat al Pg. de la Font d'en Fargues, num. 6, el refugi **R0478**²⁸ situat al carrer Pitàgores i el refugi **R0356**²⁹ ubicat a la mateixa plaça de Bacardí.

Can Fargas

Cal destacar les darreres intervencions realitzades a l'espai de la masia de Can Fargas, les quals ens han aportat noves dades històriques i arqueològiques que han ampliat el coneixement i constatat la continua ocupació d'aquest indret en concret.

L'any 2009, la intervenció va consistir en l'excavació de 19 cales, repartides entre l'interior de la masia i les zones enjardinades que l'envolten i va permetre documentar una seqüència cronològica ininterrompuda, des del finals del segle XI o l'inici del segle XII fins al segle XX.

²⁴ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3335>).

²⁵ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/1774>).

²⁶ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/1773>).

²⁷ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/2076>).

²⁸ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/2109>).

²⁹ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/1943>).

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

L'excavació a l'interior de la torre va posar al descobert dues sitges contemporànies a aquesta, però molt malmeses per a una reforma del segle XX. L'excavació al pati central va permetre detectar un mur del segle XIII que es podria relacionar amb el tancament perimetral de l'edificació en aquesta fase. També es documentà un petit àmbit de treball, consistent en un paviment de morter de calç, associat a una estructura de combustió i a diversos forats de pal, que semblarien aguantar una coberta, formant així, un espai porticat adossat a la torre i que dataria del segle XV. Ja del segle XVI es va documentar un dipòsit. Totes aquestes estructures domèstiques semblen apuntar que, a partir del segle XIII la torre perd el seu caràcter defensiu per a convertir-se en un mas fortificat. A partir del segle XVII, es documenta el procés constructiu que deixarà una major empremta en l'actual fesomia de Can Fargas. Cal destacar la troballa del paviment original, en un excel·lent estat de conservació i datat del 1670 i que es troba a la sala que s'adossa a la torre.

Al segle XVIII s'amplia la masia. Cal destacar les diferents estructures relacionades amb la producció vinícola: dipòsits, arqueta de decantació i una premsa de raïm tallada en un bloc massís de pedra de Montjuïc³⁰.

Entre l'any 2014 i 2016 es va realitzar una altra intervenció a aquest espai que va permetre la aportació de noves dades sobre l'evolució històrica que ha patit la torre de defensa romànica des del seu origen - finals s. XI-XII - i del seu entorn més immediat fins a l'actualitat. Resumint, podem dir que aquesta evolució ha quedat palesa a les 5 fases documentades:

Segle XI-XII

Es va constatar la divisió/distribució interna de la torre en 3 àmbits. La planta baixa destinada com a magatzem de queviures, la planta principal que funcionaria com a zona noble amb alguns elements defensius com les espitlleres i la planta superior, que funcionaria com un espai destinat al control visual.

També en aquesta fase es van documentar les restes de dos murs perimetrals d'una zona pròxima a la torre, així com diverses sitges i una estructura de combustió dins aquest perímetre.

³⁰ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3161>).

Segle XIII-XIV

En aquesta fase s'afegeix un nou cos a la zona nord de la torre, utilitzant per això murs de tàpia. Alhora, la torre patí tot un seguit de reformes que tenen per objectiu fer l'espai més agradable i confortable per la vida quotidiana. Els murs interiors de la planta principal es van revestir amb un enlluït beix, mentre que els del pis superior es van revestir amb pintures murals de tipus geomètric.

Segle XV-XVI

La majoria de les evidències constructives relacionades amb la masia del segle XV i XVI van quedar eliminades per la reforma duta a terme el segle XVII. D'aquest període, solament es van documentar alguns capitells i finestres reutilitzades en els murs de la masia del segle XVII, així com un paviment de calç compactada al pati relacionat amb uns forats de pal i les restes parcials d'un mur.

Segle XVII

És a partir de la segona meitat del segle XVII, quan es va documentar la construcció de noves estances i espais, aquest procés fou el que deixarà una major empremta en l'actual fesomia de Can Fargas.

Es va constatar la integració de la torre romànica en la nova edificació. Així doncs, el pis inferior s'organitzaria coma espai de treball/emmagatzematge, el pis superior seria destinat a habitatge on es diferenciaria la part noble (sud-occidental) i la de servei (nord-oriental).

A la planta inferior de la torre es tapià la porta oberta en el segle XIII i es construeix una porta nova que donava accés a la torre des del pati.

A la planta baixa de la masia, fora de l'àmbit de la torre, es construeixen nous espais i es realitzen noves pavimentacions.

També, a la zona del pati es va aixecar una gran escala de pedra per tal de donar accés al pis principal de la masia.

En aquest sector, cal assenyalar la documentació d'una fresquera/hipogeu de grans dimensions al subsòl del mateix pati.

El resultat de tota aquesta sèrie de reformes va significar que la torre esdevingué en zona de pas entre la zona de servei (nord) i la senyorial (sud).

Segle XIX-XX

Pertanyents a aquesta fase, es van documentar tot un seguit de reformes i ampliacions que estan relacionades amb les transformacions socioeconòmiques

que va patir la Vall d'Horta en el moment en què aquesta zona va reorientar la seva economia cap el cultiu de la vinya i la seva posterior transformació en vi i aguardent. Així doncs, es documenten diverses estructures del segle XIX relacionades amb la producció de vi.

La zona de les voltes, les parts altes dels murs interiors del pis superior es cobreixen amb pintures, així com la zona exterior de la torre i la façana de la masia, fet aquest que respon a la voluntat de tenir una visió d'homogeneïtat tant a l'interior com a l'exterior.

També es va documentar un augment del volum del mas. La construcció del segon pis va representar canvis en els forjats i cobertes.

Cal remarcar la localització d'una petita porta al mur septentrional de la torre per facilitar-ne l'accés.

La remodelació documentada a la zona del pati quedava reflectida a un nou paviment de llambordes, diverses clavegueres i conduccions d'aigua, així com l'aportació de terres al jardí sud per tal de pujar el nivell de circulació existent.

La darrera gran reforma documentada en la planta principal de la torre data de l'any 1955. Es va rebaixar el nivell de circulació uns 0,80 m i es va construir una nova coberta amb volta de canó (composta de maons) en la planta inferior. Aquests treballs van suposar la eliminació de qualsevol nivell de circulació relacionat amb l'època primigènia³¹.

La darrera intervenció portada a terme a la masia de Can Fargas data de l'any 2016. Es va realitzar al jardí sud i solament va permetre la documentació de diferents nivells de terra aportats³².

³¹ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3698>); (TRIAY, 2016).

³² (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3965>); (MEDINA, 2016).

5.MOTIVACIÓ

El projecte d'arranjament i millora dels jardins de la masia de Can Fargas (Fase 2) contemplava la afectació del subsol d'aquest espai.

Aquests treballs consistien en:

-**Moviment de terres i neteja** i posteriorment, execució de les diferents **fonamentacions** previstes (enllumenat, reg, escomeses d'aigua per a les fonts, desaigües, tanques perimetrals, pèrgola, baranes, bases de les escales i rampes, jardineres...) i jardineria dels parterres (escocells d'arbres i arbustos).

-Realització de **xarxes de serveis** (enllumenat i els seus elements de fonamentació) i la **canalització en rasa** del clavegueram i el reg.

-**Enjardinament**, consistent en la plantació de nou arbrat i plantes arbustives.

-**Instal·lació del mobiliari urbà** (papereres, cadires, fonts, bancs, etc...).

L'indret on es va dur a terme l'actuació s'inclou en una Zona d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric, per la qual cosa s'havia de realitzar una Intervenció Arqueològica preventiva prèviament a la realització de les obres, d'acord amb la normativa municipal i general en matèria patrimonial.

Podem dir que el lloc que ens ocupa té un alt interès històric i arqueològic ja que:

1. La intervenció es va dur a terme a l'espai que ocupa la Masia de Can Fargas. La rellevància d'aquest conjunt ve donada sobretot per la presència d'una torre altmedieval (S. XII dC), avui en dia encara dempeus, que articula tot el conjunt de la masia de Can Fargas, i que ha patit nombroses transformacions i reformes des del segle XIII fins a meitat del segle XX.

2. La masia està inclosa al Catàleg del Patrimoni Arquitectònic Històric-Artístic de la Ciutat de Barcelona del 1979, categoria B, cap. III, fitxa 460.

3. Aquest edifici està inclòs dins del Pla Especial del Patrimoni Arquitectònic i Catàleg del Districte 7, categoria A-B, núm. element 66. Planejament: PGM 7a(p). Identificador: 2784. Bé cultural d'interès local (B). Bé Cultural d'Interès Nacional (A).

4. L'Acord de 26 de juny de 2012 del Govern de la Generalitat de Catalunya delimita l'entorn de protecció de la torre alt medieval de la masia de Can Fargas (publicat el 28 de juny al DOGC, núm. 6159), considerat Bé Cultural d'Interès Nacional. Està format pels següents elements: Pg. Maragall, 383-389 / C.Peris i Mencheta, 1-3 / Av. Frederic Rahola, 2-8.

5. L'any 2009 a la mateixa masia de Can Fargas es dugué a terme una intervenció que va consistir en l'excavació de 19 cales, repartides entre l'interior de la masia i les zones enjardinades que l'envolten que va permetre la documentació d'una seqüència cronològica ininterrompuda, des de finals del segle XI o l'inici del segle XII fins al segle XX. L'origen de la masia es troba en la construcció d'una torre romànica de defensa de planta rectangular, tal com es desprèn de l'estudi històric i arquitectònic elaborat per l'empresa Veclus l'any 2009³³. A mitjan del segle XIII, s'adossa a la torre una construcció annexa i a mitjan del segle XVII es construirà el cos principal de la masia, que amb diverses modificacions ha arribat fins l'actualitat.

L'excavació a l'interior de la torre va posar al descobert dues sitges contemporànies a aquesta, però molt malmeses per a una reforma del segle XX. L'excavació al pati central va permetre detectar un mur del segle XIII que es podria relacionar amb el tancament perimetral de l'edificació en aquesta fase. També es documentà un petit àmbit de treball, consistent en un paviment de morter de calç, associat a una estructura de combustió i a diversos forats de pal, que semblarien aguantar una coberta, formant així, un espai porticat adossat a la torre i que dataria del segle XV. Ja del segle XVI es documenta un dipòsit. Totes aquestes estructures domèstiques semblen apuntar que, a partir del segle XIII la torre perd el seu caràcter defensiu per a convertir-se en un mas fortificat. A partir del segle XVII, es documenta el procés constructiu que deixarà una major empremta en l'actual fesomia de Can Fargas.

Cal destacar la troballa del paviment original, en un excel·lent estat de conservació, datat del 1670, i que es troba a la sala que s'adossa a la torre.

³³ (CABALLÉ, GONZÁLEZ, 2009).

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

Al segle XVIII s'amplia la masia. Així mateix, s'ha de ressaltar la documentació de diferents estructures relacionades amb la producció vinícola: dipòsits, arqueta de decantació i una premsa de raïm tallada en un bloc massís de pedra de Montjuïc³⁴.

6. Durant l'any 2014, es van iniciar els treballs arqueològics motivats pel projecte de rehabilitació de la torre de la masia de Can Fargas. En aquests treballs arqueològics, en el moment de realitzar les rases de sanejament al subsòl del pati situat a l'entrada principal del mas, es varen documentar restes desconegudes fins ara referents a l'evolució històrica de l'edifici i, més concretament, del moment de la conversió de la torre en mas.

La primera ampliació arquitectònica es produeix a les façana nord de la torre, on encara es conserva un mur de tàpia del segle XIII, i davant la façana est, on s'han documentat murs de la mateixa època. Aquesta era, fins ara, l'única presència física coneguda d'aquest moment de transició.

7. Durant la fase d'excavació arqueològica de la torre i la masia de Can Fargas es van fer dues rases de sanejament en un sector dels jardins, des de la masia a l'avinguda de Maragall. Es va documentar un primer nivell de terra vegetal (50 cm) i, per sota, un estrat del segle XVII.

8. En la sessió del dia 20 de maig de 2015 de la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de la Ciutat de Barcelona va acordar aprovar el Projecte d'arranjament i millora dels jardins de la Masia de Can Fargas. Fase I. Av. Frederic Rahola, 2-8, indicant "que totes les fases d'obra que impliquin remocions del terreny han de comptar amb seguiment arqueològic".

Al tractar-se d'una obra inclosa a l'entorn del BCIN "Torre de Can Fargas" (GOV/66/2012, de 26 de juny, pel que es delimita l'entorn de protecció de la Torre alt medieval de la masia de Can Fargas, a Barcelona; DOGC, 6159, 28/06/2012).

³⁴ (<http://cartaarqueologica.bcn.cat/3161>); (SERRA, J. 2017).

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

En la sessió de la Comissió Territorial del Patrimoni Cultural de la Ciutat de Barcelona celebrada el 18 de maig de 2016 es va aprovar el projecte executiu d'arranjament i millora dels jardins de la masia de Can Fargas – Fase 2.

6.METODOLOGIA

Registre estratigràfic

La metodologia emprada en aquesta intervenció arqueològica, està inspirada en el mètode de registre utilitzat per E.C. Harris i per A. Carandini (Harris, 1975, 1977, 1979), (Carandini 1977, 1981). Aquest sistema de registre arqueològic consisteix en enregistrar de manera objectiva els elements construïts i els estrats que s'identifiquen - tant els que es conserven en alçat com els que es descobreixen en el subsòl –tot atorgant una numeració correlativa als mateixos, sota la designació d'Unitat Estratigràfica (UE), que els individualitza els uns dels altres. Cada UE es registra en una fitxa on s'indica: la ubicació en el jaciment, les seves característiques físiques, la situació en les plantes i seccions i la posició física respecte a la resta d'unitats amb les quals es relaciona.

Aquest mètode de registre arqueològic també inclou la realització d'informació gràfica, la qual, en la seva vessant planimètrica, està composta per plantes i seccions. Aquestes darreres ens aporten tant una visió diacrònica com sincrònica de les troballes realitzades. Finalment, existeix la documentació fotogràfica, imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats i dels estrats i estructures localitzats.

Documentació fotogràfica

Per tal de deixar una constància visual dels treballs realitzats, així com de les restes aparegudes, s'ha realitzat un registre fotogràfic exhaustiu en format digital d'alta resolució.

Topografia i planimetria

Les restes s'han vinculat geogràficament amb les coordenades UTM 31N / ETRS89, per tal de documentar i facilitar la interpretació de la seqüència estratigràfica. La topografia i la planimetria han estat tractats informàticament amb programari CAD.

7.TREBALLS REALITZATS

L'objectiu de la intervenció era la documentació de possibles restes arqueològiques en el subsòl d'aquest espai, per tal de avaluar la seva compatibilitat amb l'execució del projecte d'obres.

La intervenció arqueològica ha consistit en les següents actuacions:

- ⇒ **control arqueològic** de l'excavació de 15 rases de fonamentació, 31 rases de serveis i 1 rebaix en extensió, contemplats al Projecte d' Intervenció Arqueològica,
- ⇒ **documentació planimètrica** de les excavacions efectuades i de les restes aparegudes,
- ⇒ **documentació fotogràfica** dels treballs realitzats i de les restes localitzades,
- ⇒ **registre** de l'estratigrafia documentada,
- ⇒ **supervisió** del desmuntatge parcial del mur UE 7.

Les rases 1, 2, 3, 6, 7, 9, 10, 11 12, 13, 14, 15, 16, 17 i 18 eren rases de fonamentació, mentre que les rases 4, 5, 8, així com la totalitat de les rases excavades als Parterres 1, 2 i 3 eren rases de serveis.

Cal remarcar que la totalitat de les rases, així com el Rebaix 1, es van excavar amb una màquina mini-giratòria (amb pala de 0,60 / 0,40 m), exceptuant les rases 1, 2 i 3 que es van excavar de forma manual per la peonada de l'obra.

D'altra banda, hem d'assenyalar que hi van haver algunes variacions de les ubicacions inicials i finals d'aquestes rases degut a la conservació de part de l'arbrat existent.

Pel que fa a la dinàmica de treball, les excavacions han estat realitzades segons les directrius del projecte d'obres, aturant-se en el moment que s'estimava oportú per tal de documentar els treballs realitzats així com les restes i l'estratigrafia apareguda.

RASA / REBAIX	LLARGÀRIA (m)	AMPLADA (m)	PROFUNDITAT (m)	COTA ASSOLIDA (m.snm)
Rasa 1	1,30	0,75	0,70	77,90
Rasa 2	1,20	0,75	0,70	77,79
Rasa 3	1,10	0,75	0,75	77,54
Rasa 4	3,10	0,70 - 0,90	0,40 - 1,30	72,80

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

Rasa 5	2,15	0,40	1,30	73,14
Rasa 6	10,00	2.65 - 2,80	1,70 - 2,10	70,90
Rasa 7	4,20	1,70	1,05 - 2,00	76,60
Rasa 8	10,50	0,45	0,60 – 0,70	75,72
Rasa 9	1,50	1,50	0,80	72,63
Rasa 10	1,60	1,60	0,60	72,92
Rasa 11	1,65	1,50	0,75	72,90
Rasa 12	1,50	1,50	0,60	73,36
Rasa 13	1,60	1,60	1,10	73,10
Rasa 14	1,60	1,50	1,00	73,45
Rasa 15	1,60	1,60	1,10	73,43
Rasa 16	1,60	1,60	0,70	74,00
Rasa 17	1,60	1,60	0,70	74,31
Rasa 18	1,70	1,55	0,70	74,50
PARTERRE 1				
Rasa 19	15,50	0,20	0,45	74,25
Rasa 20	14,40	0,25	0,40	74,31
Rasa 21	3,00	0,20	0,40	74,42
Rasa 22	11,70	0,25	0,55	74,15
Rasa 23	2,40	0,20	0,40	74,29
Rasa 24	3,20	0,20	0,40	74,42
Rasa 25	3,40	0,30	0,45	74,20
Rasa 26	10,00	0,25	0,40	74,28
Rasa 27	6,60	0,25	0,40	74,38
Rasa 28	6,15	0,25	0,50	74,42
PARTERRE 2				
Rasa 29	9,60	0,30	0,40	73,52
Rasa 30	2,10	0,25	0,45	73,15
Rasa 31	7,80	0,20	0,45	73,46
Rasa 32	9,50	0,35 – 1,60	0,50 – 0,80	72,73
Rasa 33	2,80	0,20	0,50	73,37
Rasa 34	4,40	0,25	0,45	73,17
Rasa 35	6,10	0,20	0,40	73,65
Rasa 36	2,20	0,20	0,35	74,32
PARTERRE 3				
Rasa 37	4,70	0,20	0,40	72,56
Rasa 38	5,40	0,35 – 0,40	0,40	72,47
Rasa 39	6,20	0,30	0,40	73,08
Rasa 40	5,60	0,25	0,35	73,17
Rasa 41	2,00	0,20	0,35	73,20
Rasa 42	2,70	0,30	0,40	72,55
Rasa 43	1,90	0,30	0,40	72,49
Rasa 44	4,80	0,35	0,50	73,02
Rasa 45	3,90	0,20	0,40	73,01
Rasa 46	2,40	0,25	0,40	73,15
Rebaix 1	41,60	2,80 – 4,00	0,10 – 0,25	72,95

Taula de les rases controlades.

8.RESULTATS DE LA INTERVENCIÓ

D'entrada, podem dir que, exceptuant el mur **UE 7**, als espais on s'han realitzat les rases de fonamentació, de serveis així com el rebaix, no s'han localitzat cap resta ni nivell amb entitat arqueològica.

L'estratigrafia documentada indica un continu moviment de terres portat a terme al llarg dels anys en aquest espai per tal d'aconseguir els diferents nivells de circulació existents a aquest jardí inferior de can Fargues, així com la creació dels parterres. Cal remarcar la localització dels nivells **UE 5** i **UE 6**, ja que constaten la sedimentació i colmatació del torrent existent així com el moment de inutilització d'aquesta estructura.

Per tal de facilitar la comprensió dels resultats i amb l'objectiu d'agilitzar la explicació de les dades obtingudes s'ha optat per explicar conjuntament aquelles rases que van presentar una mateixa estratigrafia (Rases 9-18; Rases Parterres 1, 2 i 3).

Hem de ressaltar que les Rases 1, 2, 3, 4, 5 i 7 es van excavar en una zona atalussada, i així mateix, la Rasa 8 es va realitzar en un espai amb un desnivell significatiu.

Rasa 1

El primer element que es va documentar va ser el nivell **UE 1**. Es tractava del nivell superficial d'aquest sector de la masia. Era un estrat de matriu sorrenca i restes vegetals, de compactació mínima i de color marró- marró fosc. Es va localitzar a la cota de 78,60 m snm, tenia una potència d'uns 0,20 m i cobria el nivell UE 2. S'estenia fora els límits de la zona excavada.

A continuació, a la cota de 78,41 m snm, es va localitzar l'estrat **UE 2**. Era un nivell aportat compost d'argiles, graves i nòduls petits que presentava una compactació molt elevada. Tenia un color marró- marró vermellós i una potència de 0,55 m. Continuava a una cota inferior a l'assolida i s'estenia fora de l'espai excavat.

Rasa 2

El nivell **UE 1** va ser el primer element que es va localitzar. Era el nivell superficial d'aquesta zona de la masia. Es tractava d'un estrat de matriu sorrenca i restes vegetals, de compactació mínima i de color marró- marró fosc. Es va documentar a la cota 78,49 m snm, tenia una potència de 0,40 m i cobria el nivell UE 2. S'estenia fora els límits de la rasa efectuada.

A continuació, a la cota de 78,09 m snm, es va localitzar el següent element: la **UE 2**. Era un estrat aportat compost d'argiles, graves i petits nòduls, i de color marró- marró vermellós. Presentava un elevat grau de compactació i comptava amb una potència de 0,30 m. Estava cobert per la UE 1, continuava a una cota inferior a l'assolida i s'estenia fora els límits de l'àrea excavada.

Rasa 3

El nivell superficial d'aquesta zona del jardí va ser el primer element documentat: la **UE 1**. Es tractava d'un estrat de matriu sorrenca i restes vegetals, de compactació mínima i de color marró- marró fosc. Va aparèixer a la cota de 78,29 m snm, tenia una potència de 0,25 m i cobria l'estrat UE 2. S'estenia fora els límits de la rasa efectuada.

El següent estrat documentat va ser el nivell **UE 2**. Era un nivell aportat compost d'argiles, graves i nòduls petits que presentava una compactació molt elevada. Tenia un color marró- marró vermellós i una potència de 0,50 m. En aquesta rasa es va localitzar a la cota de 78,04 m snm. Estava cobert pel nivell UE 1, continuava a una cota inferior a l'assolida i s'estenia fora els límits de l'àrea excavada.

Rasa 4

El primer element documentat va ser la **UE 1**. Es tractava del nivell superficial d'aquest sector de la masia. Era un estrat de matriu sorrenca i restes vegetals, de compactació mínima i de color marró- marró fosc. Va aparèixer a la cota de 74,30 m snm, tenia una potència de 0,20 m i cobria l'estrat UE 3. S'estenia fora els límits de la rasa efectuada.

A continuació, a la cota de 73,90 m snm, es va localitzar el següent estrat: la

UE 3. Era un nivell de terra aportada, de matriu argilosa i restes de material constructiu contemporani i recent, així com restes vegetals. Presentava un color marró/marró fosc i una compactació mitjana. Comptava amb una potència de 0,90- 1,10 m i estava cobert pel nivell UE 1. Continuava a una cota inferior a l'assolida i s'estenia fora els límits de la zona excavada.

Rasa 5

La **UE 1** va ser el primer element documentat. Era el nivell superficial d'aquest sector de la masia. Era un estrat de matriu sorrenca i restes vegetals, de compactació mínima i de color marró- marró fosc. Va aparèixer a la cota de 74,44 m snm, tenia una potència de 0,20- 0,40 m i cobria l'estrat UE 3. S'estenia fora els límits de la rasa efectuada.

Seguidament, a la cota de 74,24 m snm, es va localitzar el següent nivell: la **UE 3**. Era un nivell de terra aportada, de matriu argilosa i restes de material constructiu contemporani i recent, així com restes vegetals. Presentava un color marró/marró fosc i una compactació mitjana. Presentava una potència de 0,90- 1 m i estava cobert pel nivell UE 1. Continuava a una cota inferior a l'assolida i s'estenia fora els límits de la zona excavada.

Rasa 6

El nivell superficial **UE 1** va ser el primer estrat documentat. A l'extrem sud-est es va localitzar a la cota de 73,02 m snm, mentre que a l'extrem nord-oest es va localitzar a 72,60 m snm. Aquest fet es devia al desnivell existent a aquesta part del jardí. Era un nivell de matriu sorrenca i restes vegetals, de compactació mínima i de color marró/marró fosc. Comptava amb una potència de 0,10 - 0,20 m i s'estenia fora els límits de l'espai excavat. Cobria el nivell UE 5 i el mur UE 7.

Seguidament, es va documentar el mur **UE 7**. Era un mur compost de pedres de dimensions petites i mitjanes sense treballar, fragments de totxos massissos i morter de calç. Degut el desnivell existent, es localitza a diferents cotes; a 74,05 m snm (extrem més meridional), a 73,51 m snm (al seu tram central) i a 73,20 m snm (extrem més septentrional). Tenia una llargària total de 50,53 m (a aquesta rasa es documenta una llargària de 9,70 m), una amplada de 0,40 -

0,50 m i una alçada de 1,90 m, presentant una orientació NO-SE. Així mateix, a la cota de 72,15 – 72, 20 m snm, el mur UE 7 presentava una major amplada: 0.60 – 0.65 m. Aquest fet es va documentar a tota l'extensió de la Rasa 6, per la qual cosa ens fa suposar que dita amplada funcionaria alhora com la banqueta de fonamentació del mur UE 7.

A la part més propera al carrer Peris i Mencheta, el mur estava coronat per tota una filada de totxos massissos (0,14 x 0,28 m) sobre els quals es van documentar les restes d'una barana de ferro. Aquestes restes de barana es fonamenten al mur en trams de 3,50 m aprox. en tota la llargària d'aquest. Hem de ressaltar que al seu extrem meridional gira en angle recte en direcció sud-est en uns 0,60 m.

Es tractava d'una estructura la funció de la qual era la de canalitzar una torrentera existent, coneguda per la gent com torrent de Can Pujolet³⁵. Aquest torrent baixava de la muntanya, passava pel darrere de la masia i desaguava al torrent de Carabassa. Hem de ressaltar que en l'actualitat l'ull del pont on anaven a parar les aigües al torrent de Carabassa es troba tapiat.

El mur UE 7 estava cobert pel nivell superficial UE 1, se li entregaven els nivells UE 5, UE 6 i UE 10 i continuava a una cota inferior a l'assolida.

A continuació, a la cota de 72,90 m snm (extrem sud-est) i 72,40 msnm (extrem nord-oest) es va localitzar la **UE 5**. Es tractava d'un nivell de colmatació de la torrentera canalitzada documentada a aquesta intervenció, de la qual formava part el mur UE 7. L'estrat estava compost de terra de matriu sorrenca amb restes vegetals i restes de material constructiu del segle XX. Presentava un color marró/marró fosc i una compactació mitjana/baixa. Tenia una potència de 0,80 m i s'estenia fora els límits de la zona excavada. Estava cobert pel nivell UE 1, cobria a l'estrat UE 6 i s'entregava al mur UE 7. Segons la seqüència estratigràfica registrada, la colmatació d'aquest torrent es deuria emmarcar a mitjans del segle XX.

Seguidament, es va documentar la **UE 6**. Era un nivell de sedimentació d'aquesta torrentera canalitzada. Estava compost de llims, presentava un color marró/beix,

³⁵ (GIMÉNEZ, 2009)

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

una compactació mitjana/baixa i una potència de 0,70 – 1,10 m. Es va localitzar a la cota de 71,60 m snm a l'extrem nord-oest de la rasa, i a la cota de 71,98 a l'extrem sud-est de la mateixa. Es trobava cobert pel nivell UE 5 i s'entregava al mur UE 7. S'estenia fora els límits de la rasa excavada i continuava a una cota inferior a l'assolida.

L'últim element que es va documentar a aquesta rasa va ser la **UE10**. Es tractava d'un nivell aportat compost de terra de matriu argilosa/sorrenca, de color marró i d'una compactació mitjana. Es documentà a la cota de 73,05 m snm i tenia una potència de 2.10 m. Estava cobert per la UE 1 i s'entregava al mur UE 7. S'estenia fora de la zona excavada i continuava a una cota inferior a l'assolida.

Rasa 7

A aquesta rasa es va documentar la mateixa estratigrafia apareguda a les rases 1, 2 i 3, però, degut al desnivell existent, a unes cotes diferenciades.

El primer element documentat va ser la **UE 1**. Era el nivell superficial d'aquest sector de la masia. Era un nivell de matriu sorrenca i restes vegetals, de compactació mínima i de color marró/marró fosc. Es va localitzar a la cota de 78,64 m snm, comptava amb una potència de entre 0,20- 0,90 m i cobria el nivell UE 2. S'estenia fora els límits de la rasa efectuada.

A continuació, a la cota de 77,65 m snm, es va localitzar l'estrat **UE 2**. Era un nivell aportat compost d'argiles, graves i nòduls petits que presentava una compactació molt elevada. Tenia un color marró/marró vermellós i es va documentar una potència de 1,05 m, Estava cobert pel nivell UE 1, continuava a una cota inferior a l'assolida i s'estenia fora els límits de zona excavada.

Rasa 8

D'entrada, cal remarcar que, degut al desnivell existent en direcció de la zona nord-oest, els mateixos nivells apareguts a aquesta rasa es van localitzar a diferents cotes.

El primer nivell documentat va ser l'estrat **UE 1**. Va aparèixer a les cotes de 77,20 m snm (a l'extrem sud-est) i de 76,32 m snm (a l'extrem nord-oest) i era el nivell superficial d'aquesta part del jardí. Es tractava d'un estrat de matriu sorrenca i restes vegetals, de compactació mínima i de color marró/marró fosc. Es

documenta una potència de entre 0,15 - 0,20 m, cobria el nivell UE 8 i s'estenia fora els límits de la zona excavada.

A continuació, a la cota de 77,05 m snm (a l'extrem sud-est) i de 76,12 m snm (a l'extrem nord-oest) es va documentar el següent element: la **UE 8**. Era un nivell aportat de terra de matriu sorrenca i restes vegetals, de color marró/ataronjat i d'una compactació mitjana/baixa. Tenia una potència de de entre 0,40 – 0,55 m i estava cobert per la UE 1. S'estenia fora els límits de la zona excavada i continuava a una cota inferior a l'assolida.

Rases 9-18

Durant l'excavació de la totalitat de les rases es va documentar la mateixa estratigrafia, variant únicament la cota de localització dels estrats, fet aquest degut al desnivell existent en aquesta zona del jardí. És per aquest motiu que mostrarem com a referència les cotes de la Rasa 9 i de la Rasa 18 per tal de simplificar les dades obtingudes i agilitzar l'explicació, ja que aquestes rases exemplifiquen la pendent existent.

El primer element documentat va ser la **UE 1**. Va aparèixer a la cota de 75,20 m snm (Rasa 18) i a la cota de 73,15 m snm (Rasa 9). Es tractava del nivell superficial del jardí inferior de la masia. Era un estrat de matriu sorrenca i restes vegetals, de compactació mínima i de color marró/marró fosc. Presentava una potència de entre 0,10- 0,30 m, cobria el nivell UE 4 i s'estenia fora els límits de les zones excavades.

A continuació, a la cota de 74,99 msnm (Rasa 18) i 72,90 m snm (Rasa 9) es va localitzar la **UE 4**. Es tractava d'un nivell aportat de matriu sorrenca, de color marró i compactació mitjana. Comptava amb una potència de entre 0,40 i 0,80 m i estava cobert per la UE 1. Continuava a una cota inferior a l'assolida i s'estenia fora els límits de les zones excavades.

Parterre 1 (Rases 19 a 28)

La totalitat de les rases excavades a aquest parterre presentaven la mateixa estratigrafia. És per aquest motiu que explicarem conjuntament els resultats obtinguts. Com la resta de l'espai excavat anteriorment i els Parterres 2 i 3, presentava un desnivell.

El nivell superficial **UE 1** va ser el primer element documentat. A l'extrem sud-est del parterre es va localitzar a la cota de 75,02 m snm, mentre que a l'extrem nord-oest es va localitzar a 74,58 m snm. Era el nivell superficial del jardí inferior i estava compost de terra de matriu sorrenca i restes vegetals. Presentava un color marró/marró fosc, i un mínim grau de compactació. Tenia una potència de 0,10 - 0,20 m, cobria al nivell UE 9 i s'estenia fora els límits de les zones excavades.

Seguidament, es va localitzar la **UE 9**. Va aparèixer a la cota de 74,79 m snm a l'extrem sud-est, i a 74,51 m snm a l'extrem nord-oest. Era un nivell aportat compost de terra de matriu sorrenca, de color marró/ataronjat i d'una compactació mitjana. Estava cobert per la UE 1 i es va documentar una potència de 0,10- 0,30 m. S'estenia fora de la zona excavada i continuava a una cota inferior a l'assolida.

Parterre 2 (Rases 29 a 36)

Com és el cas del Parterre 1, es va documentar la mateixa estratigrafia a la totalitat de les rases excavades en aquest espai. Tanmateix, cal remarcar la pendent existent, a l'igual que a la resta de parterres. És per aquest motiu que la cota inicial dels nivells documentats són diferents en una zona o altra del mateix parterre.

El primer element que es va localitzar va ser la **UE 1**. Es va documentar a la cota de 74,78 m snm a l'extrem sud-est del parterre i a la cota de 73,63 m snm a l'extrem nord-oest. Era el nivell superficial d'aquest espai. Estava compost de terra de matriu sorrenca i restes vegetals, presentava un color marró/marró fosc i una compactació mínima. Tenia una potència de 0,10 – 0,20 m, cobria la UE 9 i s'estenia fora els límits de les rases excavades.

A continuació, es va documentar la **UE 9**. Es va localitzar a la cota de 74,58 m snm a l'extrem sud-est del parterre i a la cota de 73,43 m snm a l'extrem nord-oest. Es tractava d'un nivell aportat compost de terra de matriu sorrenca, de color marró/ataronjat i una compactació mitjana. Comptava amb una potència de 0,10 – 0,30 m i estava cobert pel nivell UE 1. S'estenia fora de la zona excavada i continuava a una cota inferior a l'assolida.

Parterre 3 (Rases 37 a 46)

Els resultats obtinguts seran explicats conjuntament amb l'objectiu d'agilitzar i facilitar la comprensió d'aquests, ja que a la totalitat de les rases es va documentar la mateixa estratigrafia. A l'igual que els parterres explicats anteriorment es va documentar un desnivell existent. És per aquest motiu que referirem dues cotes dels estrats documentats, corresponents als dos extrems del parterre.

La **UE 1** va ser el primer estrat documentat. Va aparèixer a la cota de 73,61 m snm a l'extrem sud del parterre i a la cota de 72,87 m snm a l'extrem nord-oest. Es tractava del nivell superficial d'aquesta part del jardí inferior. Era un estrat compost de terra de matriu sorrenca i restes vegetals, de compactació mínima i de color marró/marró fosc. Es va documentar una potència de 0,10 – 0,20 m snm, cobria la UE 9 i s'estenia fora els límits de les zones excavades.

Seguidament, es va documentar l'estrat **UE 9**. Es va localitzar a la cota de 73,38 m snm a l'extrem sud del parterre i a la cota de 72,72 m snm a l'extrem nord-oest. Era un nivell aportat compost de terra de matriu sorrenca, de color marró/ataronjat i d'una compactació mitjana. Tenia una potència de 0,10 – 0,30 m i estava cobert pel nivell superficial UE 1. S'estenia fora els límits de les rases excavades i continuava a una cota inferior a l'assolida.

Rebaix 1

El nivell superficial **UE 1** va ser el primer element documentat. Es va localitzar a la cota de 74,05 m snm al seu extrem més meridional, mentre que va aparèixer a la cota de 73,10 m snm al seu extrem septentrional. Era un estrat de matriu sorrenca i restes vegetals, de compactació mínima i de color marró/marró fosc. Es va documentar una potència d'uns 0,10- 0,25 m i s'estenia fora dels límits del rebaix realitzat. Cobria directament el mur UE 7.

Seguidament, es va documentar el mur **UE 7**. Es tractava de la continuació de l'estructura ja documentada a la Rasa 6. Degut al desnivell existent, es va localitzar a unes cotes diferenciades. Així doncs, al seu extrem més meridional es va localitzar a la cota de 74,05 m snm, al tram central del rebaix a la cota de 73,51 m snm i al seu extrem més septentrional a la cota de 73,20 m snm.

Es tractava de la continuació del mur UE 7, aparegut durant l'excavació de la Rasa 6. Es va documentar una llargària de 40,83 m (llargària total de 50,53 m), una amplada d'uns 0,40 – 0,50 m i una alçada d'uns 0,05 – 0,10 m. Estava compost de pedres de dimensions petites i mitjanes sense treballar, fragments de totxos massissos i morter de calç. Presentava una orientació S-NO i es trobava coronat per les restes d'una barana de ferro, les quals es fonamentaven al mur en trams de 3, 50 m aprox. en tota la llargària d'aquest.

Hem d'assenyalar que al seu extrem meridional girava en angle recte en direcció est uns 0,60 m. La funcionalitat del mur UE 7 en aquesta zona de la masia era la mateixa que l'assenyalada a la Rasa 6: la de canalitzar una torrentera existent. Dita torrentera baixava de la muntanya, passava pel darrere de la masia i desaguava al torrent de Carabassa. Així doncs, hi ha prou indicis per afirmar que les restes del gir documentat respondria a la necessitat de canalitzar tot el volum d'aigua provinent de cotes més altes en direcció nord /nord-est, a tota la l'extensió del mur UE 7 fins desguassar al col·lector del carrer Peris i Mencheta. Es trobava cobert pel nivell UE 1 i continuava a una cota inferior a l'assolida.

9. AFECTACIÓ DE LES RESTES ARQUEOLÒGIQUES

Segons el projecte d'obra, la realització d'una rasa de fonamentació corresponent a l'escala d'accés al carrer Peris i Mencheta implicava el desmuntatge parcial de l'estructura documentada UE 7 (mur de canalització del torrent de can Pujolet). D'acord amb els tècnics del Servei d'Arqueologia de Barcelona es va acordar el desmuntatge parcial d'aquesta estructura fins arribar a la cota i amplada necessària per excavar aquesta rasa de fonamentació. Aquest desmuntatge ha estat realitzat per la peonada de l'obra mitjançant una màquina giratòria i sota control arqueològic.

10. CONCLUSIONS

Aquesta intervenció ha permès la documentació del mur **UE 7**. Es tracta d'una estructura, la funció de la qual, era la de canalitzar una torrentera existent, coneguda per la gent com torrent de Can Pujolet. Aquest torrent baixava de la muntanya, passava pel darrere de la masia i desaguava al torrent de Carabassa. Abans de l'edificació i la urbanització dels carrers d'aquesta part del barri (principis del segle XX) el torrent de Can Pujolet, així com altres torrenteres causaven destrosses en dies de forts aiguats.

És per aquest motiu que es pot afirmar que la urbanització de l'Avinguda Frederic Rahola, el Passeig Maragall i sobretot el carrer Peris i Mencheta fa necessària la canalització en concret d'aquesta torrentera.

Pel que fa a l'estratigrafia localitzada, només s'han documentat dos nivells de sedimentació i colmatació del mateix torrent: **UE 5 i UE 6**.

Hem de ressaltar que en l'actualitat l'ull del pont on anaven a parar les aigües al torrent de Carabassa es troba tapiat.

Per concloure, hem de dir que no s'han pogut documentar altres restes arqueològiques tret de les anteriorment citades, ja sigui per la cota assolida en aquestes rases, pel continu moviment de terres portat a terme en aquest indret, que no ha permès la conservació de la estratigrafia original o bé, per la pròpia inexistència d'aquestes en el subsòl d'aquest espai.

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

11.BIBLIOGRAFIA

AA. DD.: *Gran geografia comarcal de Catalunya. Barcelonès i Baix Llobregat*. Vol. 8. Fundació Enciclopèdia Catalana. BCN. 1982.

AA. DD: *Atles de Catalunya. Barcelonès- Vallès Occidental*. Vol. 2. Enciclopèdia Catalana. Barcelona. 2006.

BANKS, Philip: *Barcelona i el Barcelonès. De la Prehistòria a la fi de l'època romana*. A Catalunya Romànica XX. Barcelonès, Baix Llobregat i Maresme. Ed. Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1992.

CABALLÉ, F.; GONZÁLEZ, R. 2003. *Estudi històric i arquitectònic de la finca de Can Fargas situada en número 2-9 de l'avinguda Frederic Rahola. Districte Horta-Guinardó de Barcelona*. Barcelona. Lliurat al Servei d'Arqueologia de l'Ajuntament de Barcelona. Inèdit. Barcelona, 2003.

CABALLÉ, F.; GONZÁLEZ, R. 2009.: *Estudi històric i arquitectònic de la finca de Can Fargas*. Inèdit. Barcelona. 2009.

CARANDINI, A. : *Técnicas de excavación arqueológica*. Milà, 1981.

CASTILLO, R. 2019. "Can Fargas". *Anuari d'Arqueologia i Patrimoni de Barcelona 2017*. Ajuntament de Barcelona. Institut de Cultura. Servei d'Arqueologia de Barcelona. Pàg. 49. Barcelona, 2019.

FABRE, J; HUERTAS J.M.: *Tots els barris de Barcelona*. Edicions 62. Barcelona, 1977.

GIMÉNEZ i COMPTE, Carlota: *Riera, fonts i torrents als barris d'Horta- Guinardó*. Agència de Promoció del Carmel i entorns. Barcelona. 2009.

MEDINA, E.: *Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2-8/ Passeig Maragall 383-389, Peris i Mencheta, 1-3, Can Fargas. Jardins Fase 1. Districte d'Horta- Guinardó*. Inèdit. Mataró. 2016.

MIRÓ, C i RAMOS, J.: *Un exemple d'explotació de la carta arqueològica de Barcelona: Les vil·les i els petits assentaments agrícoles. Una primera radiografia del territorium*. Quaderns d'Arqueologia i Història de la Ciutat de Barcelona, Època II, 9. Museu d'Història de Barcelona. Institut de Cultura. Pàg. 138-155. Barcelona. 2013.

PALET, J.M.: *Estudi territorial del Pla de Barcelona: Estructuració i evolució del territori entre l'època iberorromana i l'alt medieval. Segles II- I aC a X-XI d.C*. Centre d' Arqueologia de la Ciutat, Institut de Cultura, Barcelona 1994.

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

SERRA, J. "Can Fargas". *Anuari d'Arqueologia i Patrimoni de Barcelona 2009*. Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona. Pàg. 56-59. Barcelona. 2010.

SERRA, J. *Memòria de la intervenció arqueològica al Pg. Maragall, 383-389/ Av. Frederic Rahola, 2-8/ C. Peris i Mencheta, 1-3. Can Fargas. Barcelona. El barcelonès*. Inèdit. Barcelona. 2017.

TRIAY, V.: *Memòria de la intervenció arqueològica al carrer de Frederic Rahola 2-8 (Masia Can Fargas). Districte d'Horta- Guinardó*. Inèdita. Mataró. 2016.

CATÀLEGS:

-*Catàleg del Patrimoni Arquitectònic Històric-Artístic de la Ciutat de Barcelona del 1979*, categoria B, cap. III, fitxa 460.

WEBS:

Carta arqueològica de Barcelona [Consulta el 5 de febrer de 2020].
Disponible a:
(<http://cartaarqueologica.bcn.cat>).

Memòria dels Barris: HISTÒRIA RESUMIDA D'HORTA [Consulta el 6 de febrer de 2020]. Disponible a:
(<https://memoriadelsbarris.blogspot.com/2014/05/historia-resumida-dhorta.html>).

Pla Especial del Patrimoni Arquitectònic i Catàleg del Districte 7. Catàleg del Patrimoni Arquitectònic de la Ciutat de Barcelona [Consulta el 5 de febrer de 2020]. Disponible a:
(<https://ajuntament.barcelona.cat/informaciourbanistica/cerca/ca/fitxa/2784/--/--/cp/>).

ANNEX 1. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

Foto 1. Inicial Rasa 1. Vista des del sud-oest.

Foto 2. Excavació Rasa 1. Vista des del sud.

Foto 3. Final Rasa 1. Vista des del sud-oest.

Foto 4. Inicial Rasa 2. Vista des del sud-oest.

Foto 5. Excavació Rasa 2. Vista des del sud.

Foto 6. Final Rasa 2. Vista des del sud-oest.

Foto 7. Inicial Rasa 3. Vista des del sud-oest.

Foto 8. Excavació Rasa 3. Vista des del sud.

Foto 9. Final Rasa 3. Vista des del sud-oest.

Foto 10. Inicial Rasa 4. Vista des del nord-oest.

Foto 11. Excavació Rasa 4. Vista des del nord-oest.

Foto 12. Final Rasa 4. Vista des del nord-oest.

Foto 13. Inicial Rasa 5. Vista des del nord-oest.

Foto 14. Excavació Rasa 5. Vista des del nord.

Foto 15. Final Rasa 5. Vista des del nord-oest.

Foto 16. Inicial Rasa 6 a la zona on el torrent canalitzat passa per sota el carrer Peris i Mencheta. Vista des del sud-est.

Foto 17. Interior del torrent canalitzat per sota del carrer Peris i Mencheta. Vista des del sud-est.

Foto 18. Excavació Rasa 6. Vista des del nord.

Foto 19. Excavació Rasa 6. Vista des del sud-est.

Foto 20. Tram inicial mur UE 7. Vista des del sud-est.

Foto 21. Tram central mur UE 7. Vista des del nord-oest.

Foto 22. Tram final mur UE 7. Vista des del nord.

Foto 23. Extrem sud del mur UE 7. Vista des de l'est.

Foto 24. Detall del mur UE 7 a l'espai central de la Rasa 6. Vist des sud-oest.

Foto 25. Detall de les restes d'una bigueta de ferro al tram central del mur UE 7. Vista zenital.

Foto 26. Detall de les restes d'una bigueta de ferro a l'extrem sud del mur UE 7. Vista des de l'oest.

Foto 27. Vista del mur UE 7 des de l'interior del col·lector del carrer Peris i Mencheta. Vista des del nord-oest.

Foto 28. Vista general dels trams inicial i central del mur UE 7. Vista des del sud.

Foto 29. Ull de pont tapiat, vist des del torrent de Carabassa. Vista des del nord-oest.

Foto 30. Desmuntatge parcial del tram inicial del mur UE 7. Vista des del sud.

Foto 31. Desmuntatge parcial del mur UE 7. Vista des del nord.

Foto 32. Desmuntatge parcial UE 7. Vista des del nord-oest.

Foto 33. Final Rasa 6. Vista des del sud.

Foto 34. Final Rasa 6. Vista des del nord-oest

Foto 35. Excavació Rasa 7. Vista des del sud-oest.

Foto 36. Final Rasa 7. Vista des del nord-est.

Foto 37. Excavació Rasa 8. Vista des del nord-oest.

Foto 38. Final tram inicial Rasa 8. Vista des del nord-oest.

Foto 39. Final tram central Rasa 8. Vista des del nord-oest.

Foto 40. Tram final de la Rasa 8. Vista des del sud-est.

Foto 41. Inicial Rasa 9. Vista des de l'oest.

Foto 42. Excavació Rasa 9. Vista des del sud.

Foto 43. Final Rasa 9. Vista des de l'oest.

Foto 44. Inicial Rasa 10. Vista des del sud-oest.

Foto 45. Excavació Rasa 10. Vista des del sud.

Foto 46. Final Rasa 10. Vista des de l'oest.

Foto 47. Inicial Rasa 11. Vista des de l'oest.

Foto 48. Excavació Rasa 11. Vista des del sud.

Foto 49. Final Rasa 11. Vista des de l'est.

Foto 50. Inicial Rasa 12. Vista des de l'oest.

Foto 51. Excavació Rasa 12. Vista des del sud-oest.

Foto 52. Final Rasa 12. Vista des de l'oest.

Foto 53. Inicial Rasa 13. Vista des de l'oest.

Foto 54. Excavació Rasa 13. Vista des del sud-oest.

Foto 55. Final Rasa 13. Vista des de l'est.

Foto 56. Inicial Rasa 14. Vista des del sud.

Foto 57. Excavació Rasa 14. Vista des del sud.

Foto 58. Final Rasa 14. Vista des del sud.

Foto 59. Inicial Rasa 15. Vista des del sud.

Foto 60. Excavació Rasa 15. Vista des del sud-oest.

Foto 61. Final Rasa 15. Vista des del sud-est.

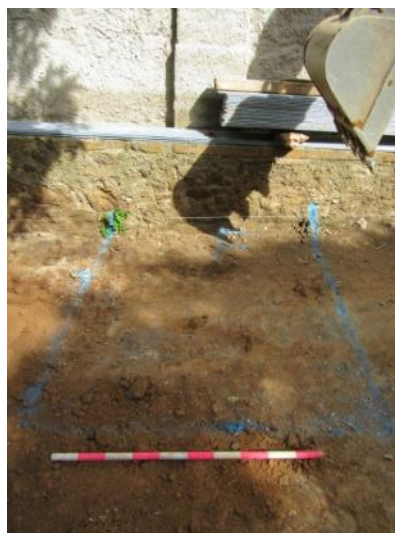

Foto 62. Inicial Rasa 16. Vista des del sud.

Foto 63. Excavació Rasa 16. Vista des del sud-oest.

Foto 64. Final Rasa 16. Vista des del sud-est.

Foto 65. Inicial Rasa 17. Vista des del sud-est.

Foto 66. Excavació Rasa 17. Vista des del sud-oest.

Foto 67. Final Rasa 17. Vista des del sud-est

Foto 68. Inicial Rasa 18. Vista des del sud.

Foto 69. Excavació Rasa 18. Vista des del sud-oest.

Foto 70. Final Rasa 18. Vista des del sud-est.

Foto 71. Inicial Parterre 1. Vista des del sud-oest.

Foto 72. Excavació Rasa 19. Vista des del nord

Foto 73. Final Rasa 19. Vista des del nord.

Foto 74. Excavació Rasa 20. Vista des del nord

Foto 75. Final Rasa 20. Vista des del nord.

Foto 76. Excavació Rasa 21. Vista des del sud-oest.

Foto 77. Final Rasa 21. Vista des del nord.

Foto 78. Excavació Rasa 22. Vista des de l'oest

Foto 79. Final Rasa 22. Vista des de l'est.

Foto 80. Excavació Rasa 23. Vista des del nord-oest.

Foto 81. Final Rasa 23. Vista des del nord-est.

Foto 82. Final Rasa 24. Vista des de l'oest.

Foto 83. Excavació Rasa 25. Vista des de l'est.

Foto 84. Final Rasa 25. Vista des de l'est.

Foto 85. Excavació Rasa 26. Vista des de l'oest.

Foto 86. Final Rasa 26. Vista des del nord-est.

Foto 87. Excavació Rasa 27. Vista des de l'est.

Foto 88. Final Rasa 27. Vista des del sud-oest.

Foto 89. Excavació Rasa 28. Vista des del sud-oest.

Foto 90. Final Rasa 28. Vista des del sud-oest.

Foto 91. Vista inicial extrem sud del Parterre 2. Vista des del nord.

Foto 92. Vista inicial part central del Parterre 2. Vista des de l'est.

Foto 93. Vista inicial extrem nord del Parterre 2.
Vista des de l'est.

Foto 94. Excavació Rasa 29. Vista des del nord-est.

Foto 95. Final Rasa 29. Vista des de l'est.

Foto 96. Final Rasa 30. Vista des del sud-est.

Foto 97. Final Rasa 31. Vista des del nord-est.

Foto 98. Final extrem sud de la Rasa 32. Vista des del sud.

Foto 99. Final extrem nord de la Rasa 32. Vista des del nord.

Foto 100. Final Rasa 33. Vista des del sud-est.

Foto 101. Final Rasa 34. Vista des del sud.

Foto 102. Excavació Rasa 35. Vista des de l'oest.

Foto 103. Final Rasa 35. Vista des del sud-est.

Foto 104. Final Rasa 36 i, en primer terme extrem sud de la Rasa 32. Vista des de l'est.

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

Foto 105. Excavació Rasa 37. Vista des de l'est.

Foto 106. Excavació Rasa 38. Vista des de l'oest.

Foto 107. Excavació Rasa 39. Vista des del sud-est.

Foto 108. Excavació Rasa 40. Vista des del sud.

Foto 109. Final Rasa 40. Vista des del nord-est.

Foto 110. Excavació Rasa 41. Vista des de l'est.

Foto 111. Final Rasa 41. Vista des de l'oest.

Foto 112. Excavació Rasa 42. Vista des de l'est.

Foto 113. Excavació Rasa 43. Vista des del nord-oest.

Foto 114. Excavació Rasa 44. Vista des del sud-est.

Foto 115. Final Rasa 44. Vista des del sud.

Foto 116. Excavació Rasa 45. Vista des de l'est.

Foto 117. Excavació Rasa 46. Vista des del sud.

Foto 118. Final Rasa 46. Vista des del sud-est.

Foto 119. Final Rases 37, 38, 42 i 43. Vista des de l'est.

Foto 120. Final Rases 38, 39 i 45. Vista des del nord-oest.

Foto 121. Inicial Rebaix 1. Vista des del nord.

Foto 122. Excavació Rebaix 1 al tram central. Vista des del sud.

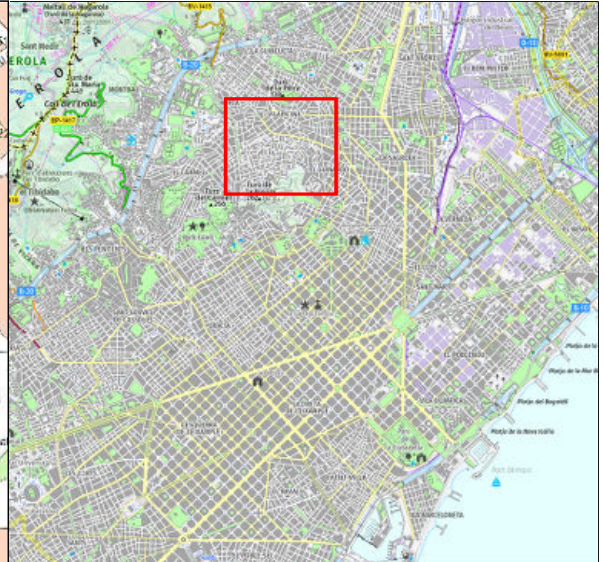
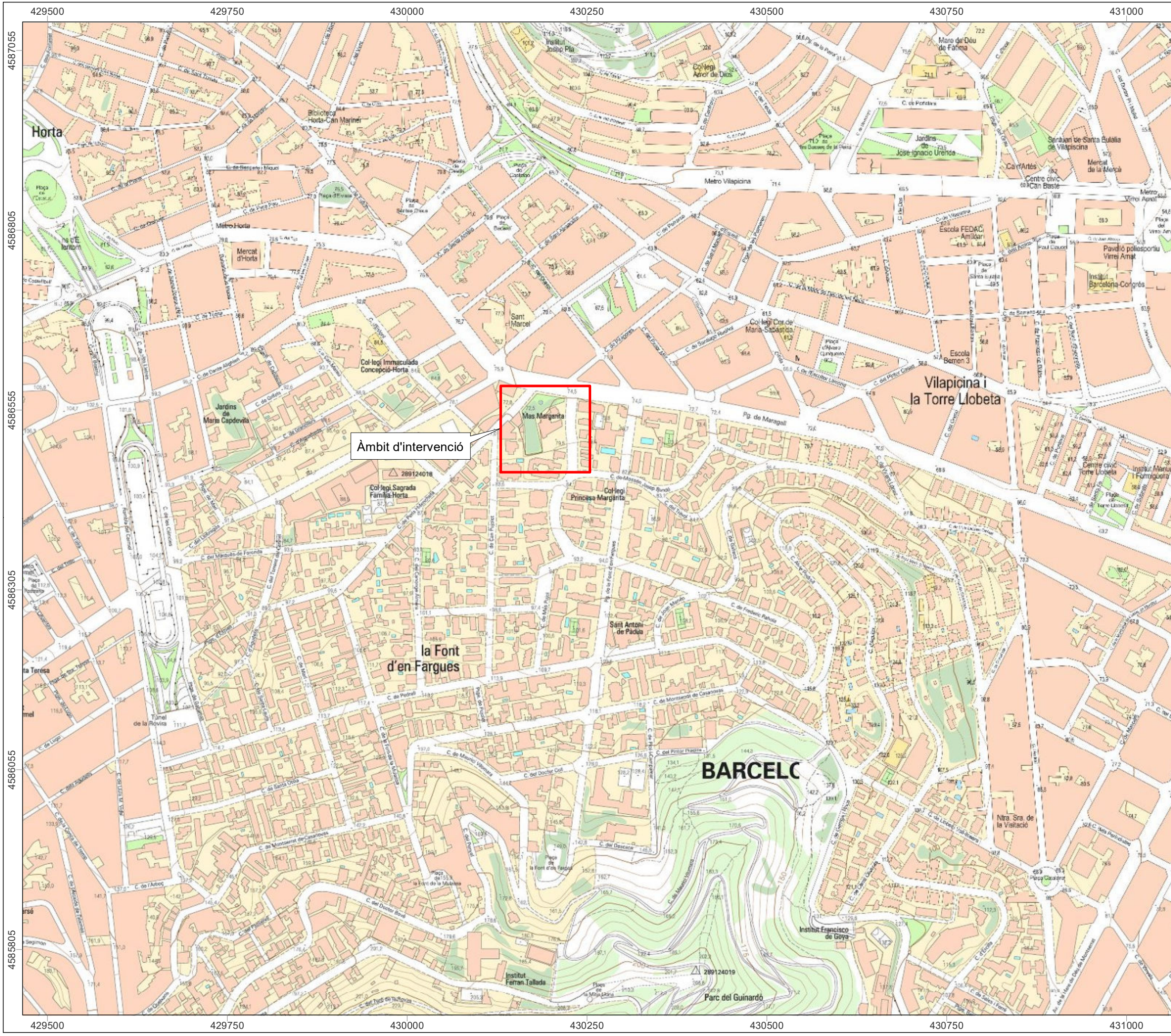
Foto 123. Excavació Rebaix 1 a l'extrem sud. Vista des del nord.

Foto 124. Excavació Rebaix 1, a la zona propera de la Rasa 6. Vista des del sud.

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

ANNEX 2. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

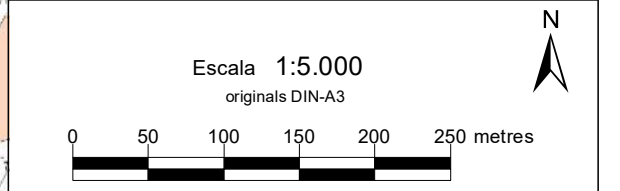
NOM DEL PROJECTE
 INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA A L'AVINGUDA
 FREDERIC RAHOLA, 2-8. (Can Fargas)

CODI: 116/17.

MUNICIPI
 BARCELONA

DISTRICTE
 HORTA-GUINARDÓ

LLEENDA

BASE CARTOGRÀFICA: ICC www.icc.cat
 PROJECCIÓ UTM FUS 31N / ETRS 89

PLÀNOL NÚM.: 1

429500 429750 430000 430250 430500 430750 431000

4587055
4586805
4586555
4586305
4586055
4585805

429500 429750 430000 430250 430500 430750 431000

430110 430135 430160 430185 430210 430235 430260 430285

4586580 4586555 4586530 4586505 4586480

430110 430135 430160 430185 430210 430235 430260 430285

NOM DEL PROJECTE:
Intervenció arqueològica a l'avinguda Frederic Rahola, 2-8.
CODI 116/17

ARQUEÒLEG:
Rony Castillo

CARTOGRAFIA:
Alex Moreno

ESCALES:
1:500
ORIGINALS DIN-A3
NUMÉRICA GRÀFICA

NOM DEL PLANOL:
Ortofoto localització àmbit d'intervenció

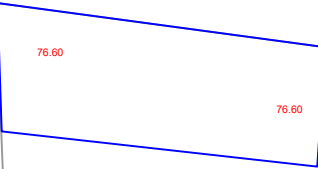
DATA:
desembre 2017
PLANOL:
2

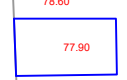
- Rases contemplades al projecte d'obres
- Rebaix del terreny
- Cotes absolutes
- Restes arqueològiques documentades
- Construccions existents
- Morter
- Pedres
- Totxos massissos
- Pedres
- Ferro
- Projeccions

Rasa 7

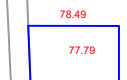
desnivell →

Rasa 1

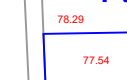
desnivell →

Rasa 2

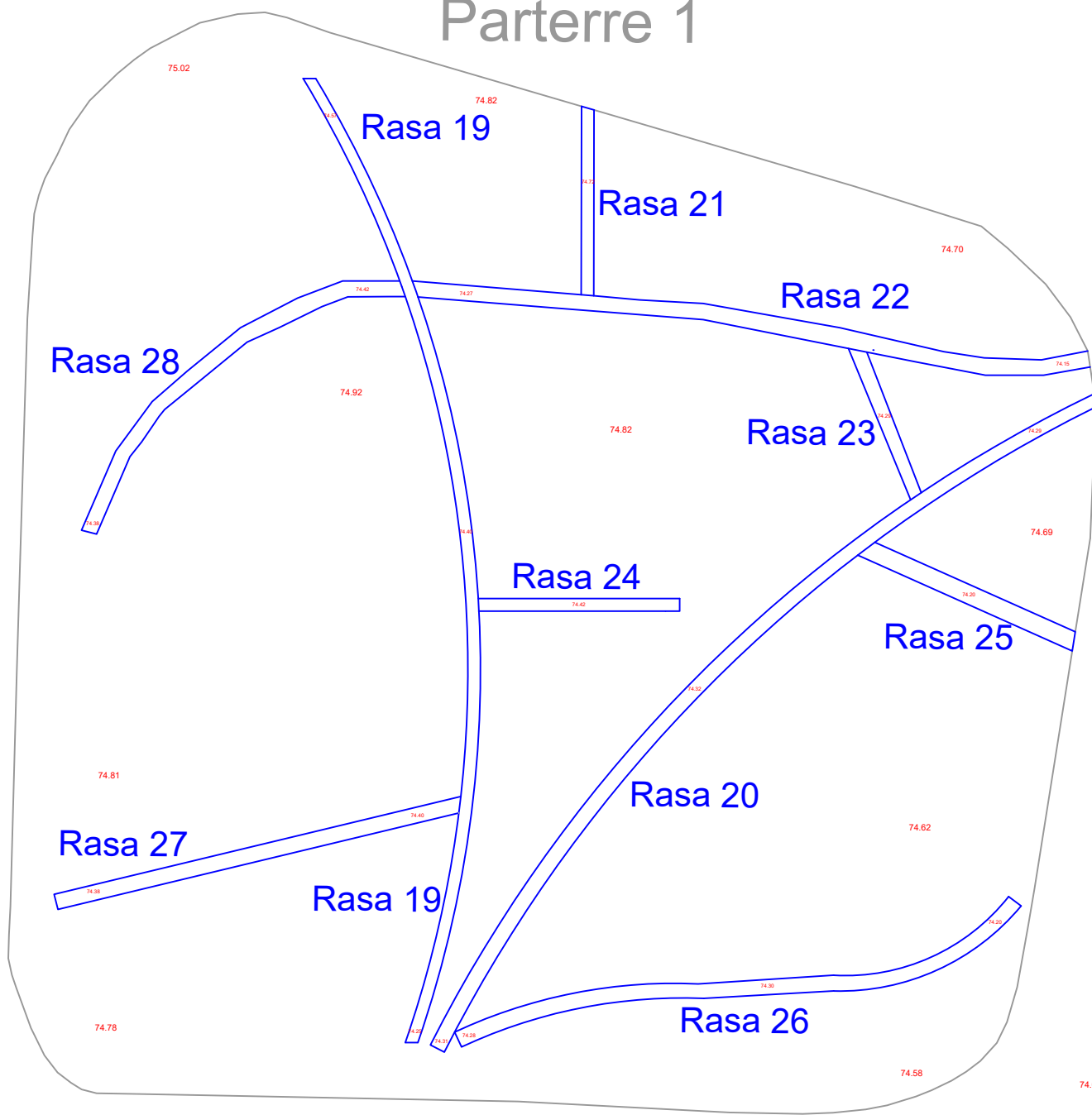
desnivell →

Rasa 3

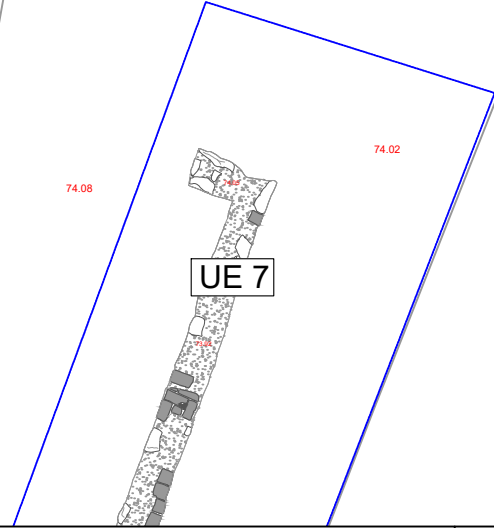
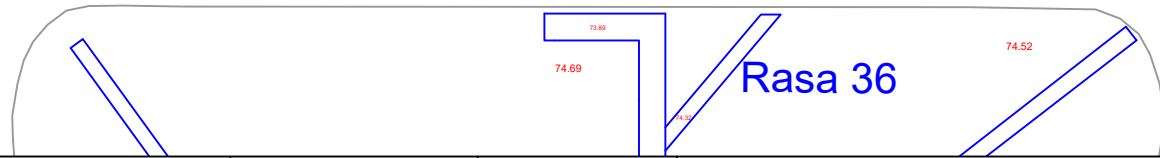

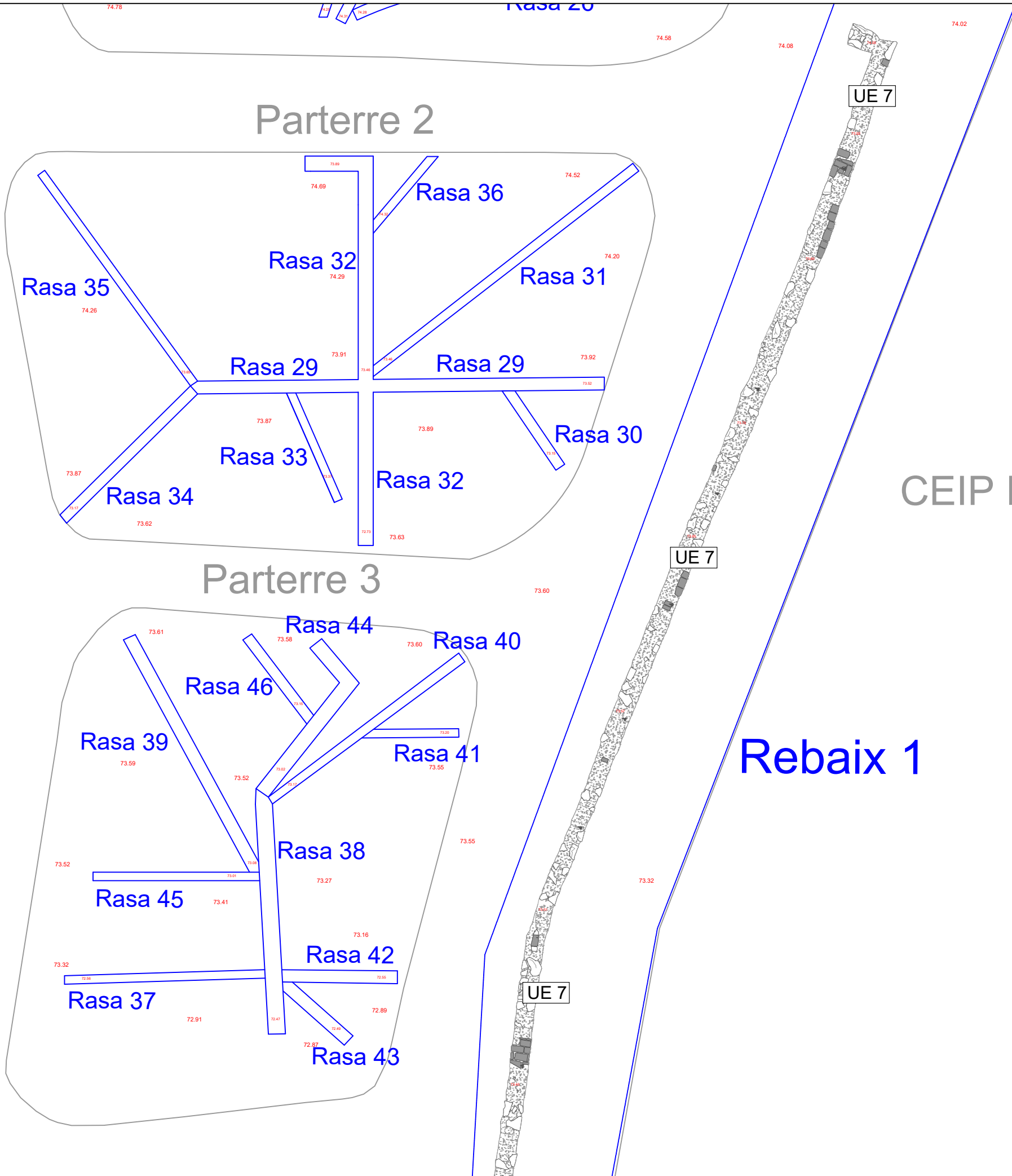
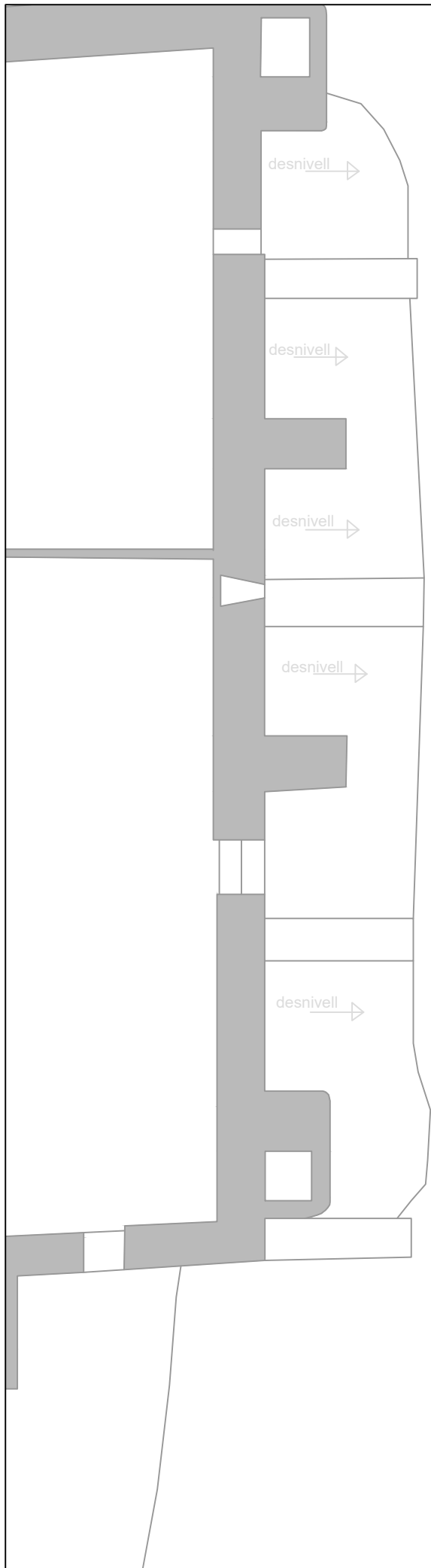
desnivell →

Parterre 1

Parterre 2

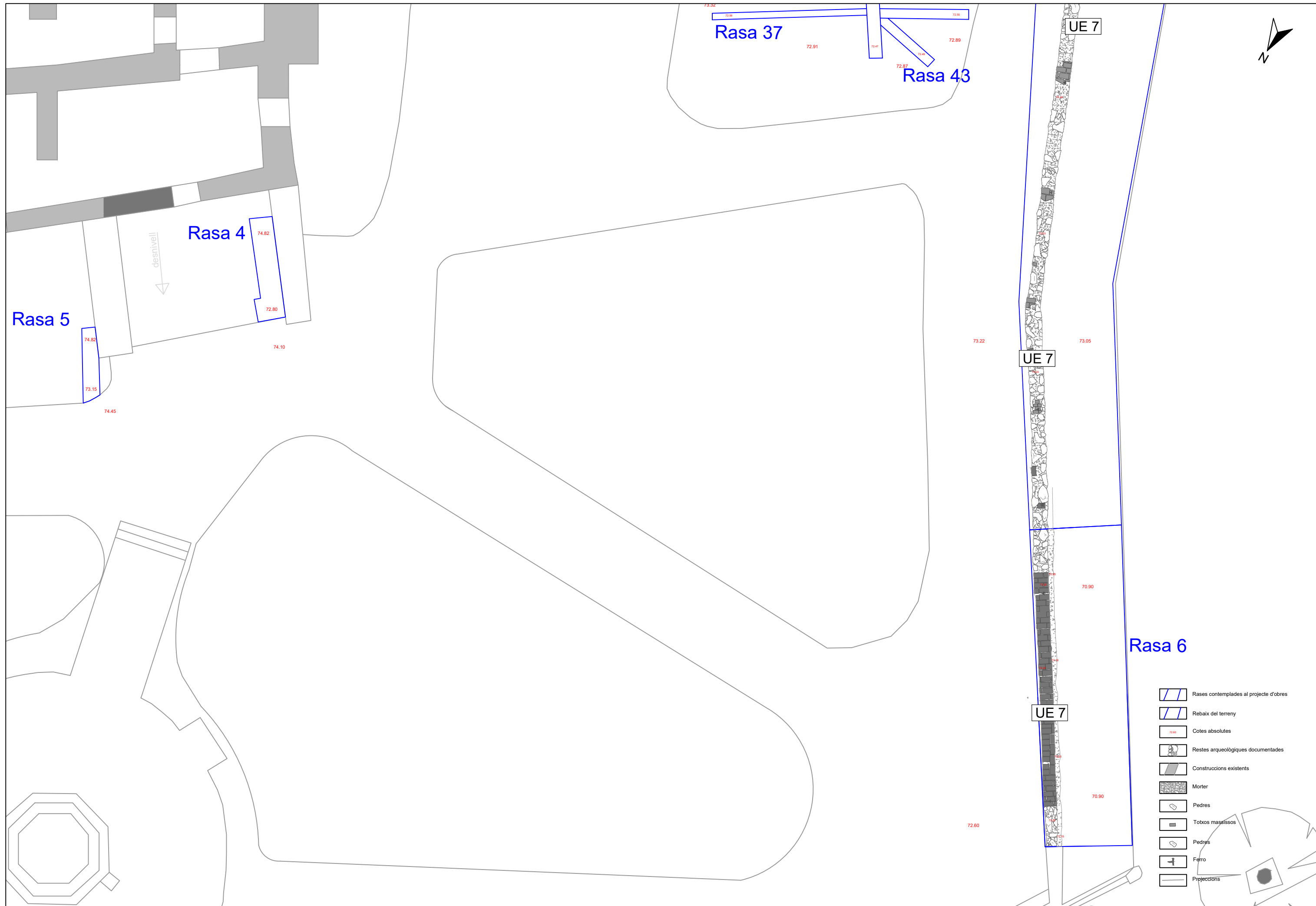

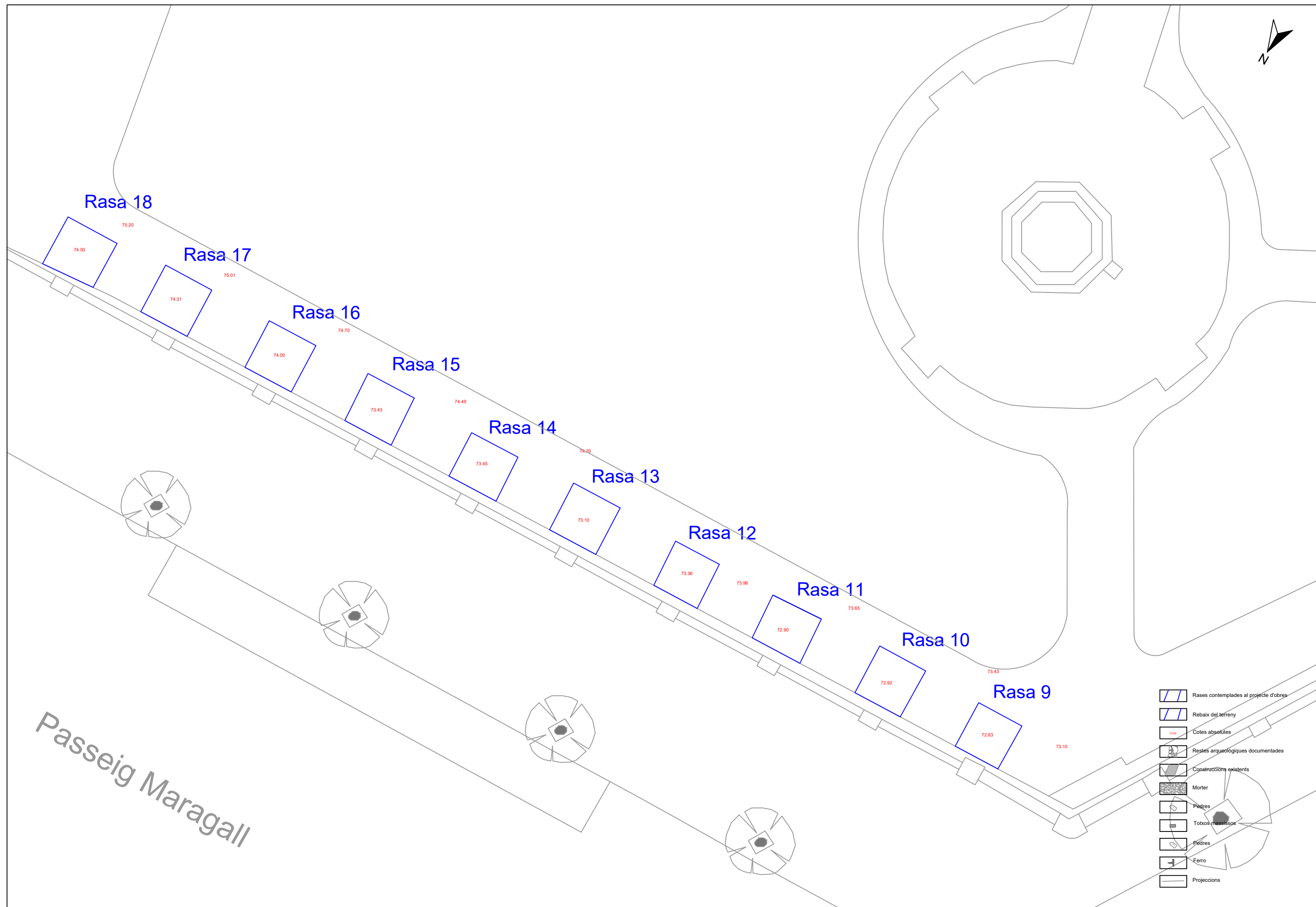

CEIP HEURA

Rebaix 1

- Rases contemplades al projecte d'obres
- Rebaix del terreny
- Cotes absolutes
- Restes arqueològiques documentades
- Construccions existents
- Morter
- Pedres
- Tobos massissos
- Pedres
- Ferro
- Projeccions

Rasa 18

Rasa 17

Rasa 16

Rasa 15

Rasa 14

Rasa 13

Rasa 12

Rasa 11

Rasa 10

Rasa 9

Passeig Maragall

- Rases contemplades al projecte d'obres
- Rebaix del terreny
- Cotes absolutes
- Restes arqueològiques documentades
- Construccions existents
- Morter
- Pedres
- Tobos massissos
- Pedres
- Ferro
- Projeccions

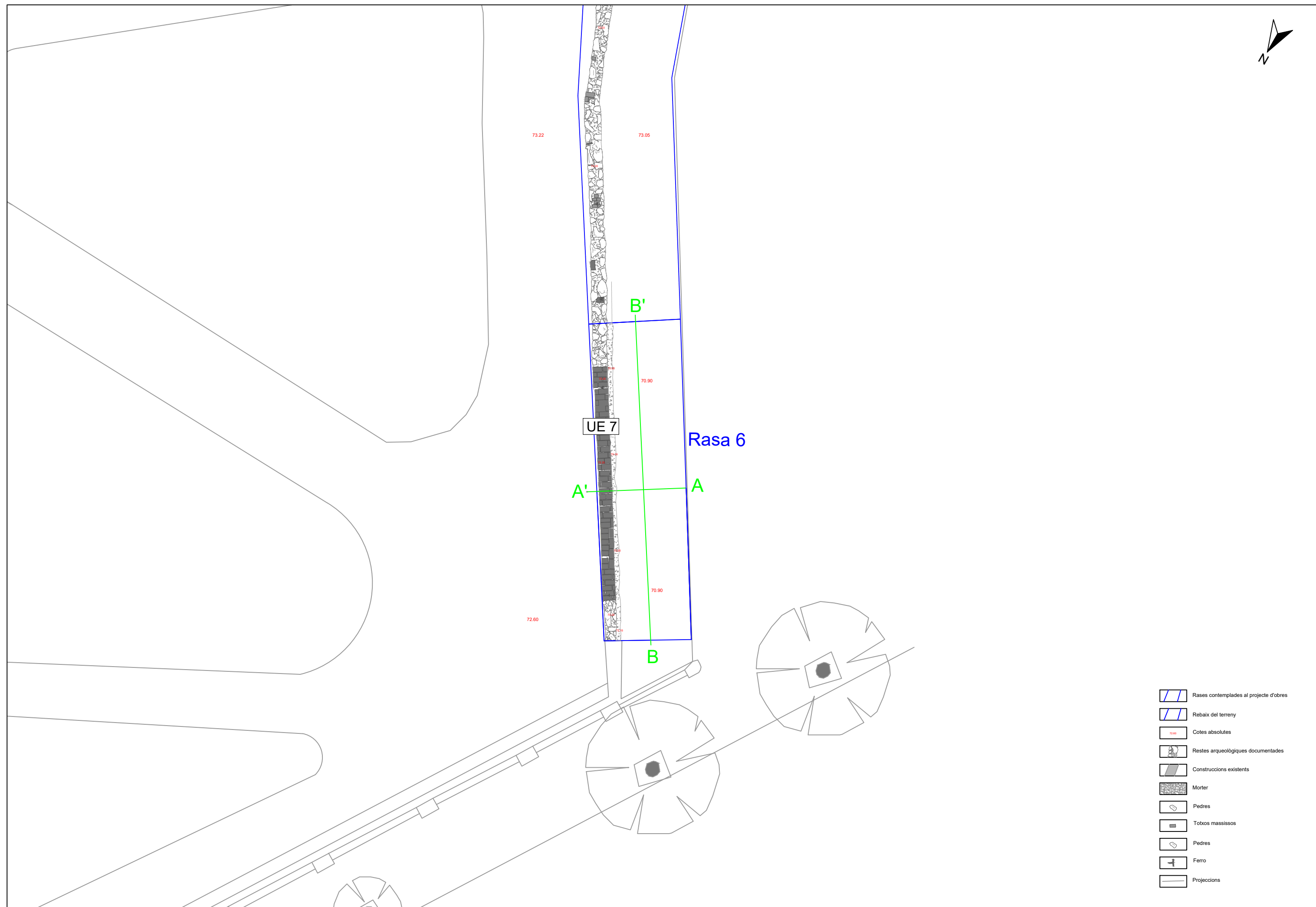

Rasa 8

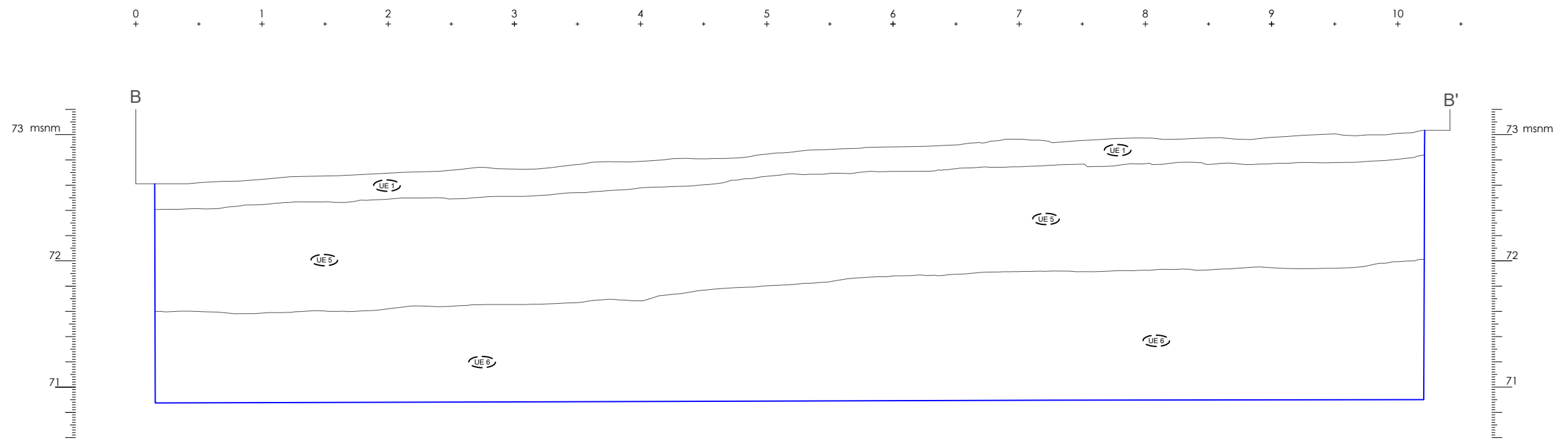
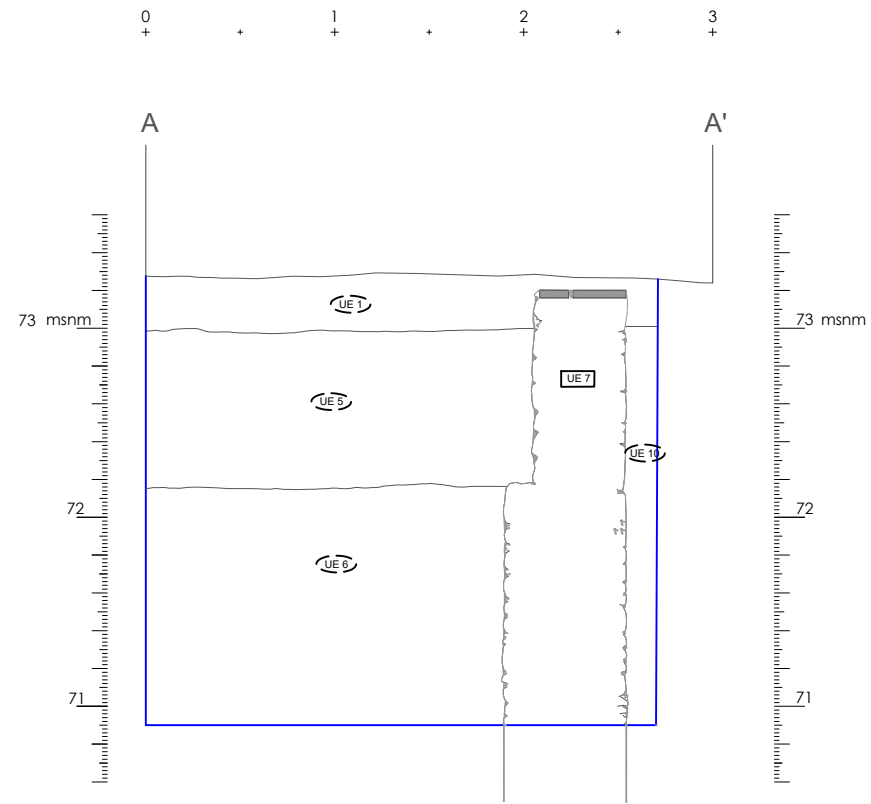
Rasa 5

Rasa 4

- Rases contemplades al projecte d'obres
- Rebaix del terreny
- Cotes absolutes
- Restes arqueològiques documentades
- Construccions existents
- Morter
- Pedres
- Tobos massissos
- Pedres
- Ferro
- Projeccions

- Rases contemplades al projecte d'obres
- Rebaix del terreny
- Cotes absolutes
- Restes arqueològiques documentades
- Construccions existents
- Morter
- Pedres
- Tobos massissos
- Pedres
- Ferro
- Projeccions

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

ANNEX 3. UNITATS ESTRATIGRÀFIQUES

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE 1
Sector: Rases 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 i 19. Parterres 1, 2 i 3. Rebaix 1.	Àmbit:	Cronologia: Contemporània	Afectació: Parcial
DEFINICIÓ:	Estrat.		
DESCRIPCIÓ:	Nivell superficial d'aquest sector de la masia de Can Fargues. Estrat de matriu sorrenca i restes vegetals, de compactació mínima i de color marró- marró fosc. Degut al desnivell existent es documenta a la cota màxima de 78,64 i a la mínima de 72,60 m snm. Compta amb una potència de entre 0,15 a 0,90 m i s'estenia fora els límits de les zones excavades.		
MATERIAL DIRECTOR:			
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		Es reblert per
	Cobreix a	UE 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9 i 10	Es cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE 2	
Sector: Rases 1, 2, 3 i 7	Àmbit:	Cronologia: Indeterminada	Afectació: Parcial	
DEFINICIÓ:	Estrat			
DESCRIPCIÓ:	Nivell aportat compost d'argiles, graves i nòduls petits que presenta una compactació molt elevada. Compta amb un color marró- marró vermellós i apareix a la cota de 78,41 m snm. Es documenta una potència de 0.30 a 1 m (segons la rasa). Continua a un cota inferior a l' assolida i s'estén fora de les rases excavades.			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	UE 1
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE 3
Sector: Rases 4 i 5	Àmbit:	Cronologia: Contemporània	Afectació: Parcial	
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Nivell de terra aportada, de matriu argilosa i restes de material constructiu contemporani i recent així com restes vegetals. Presenta un color marró/marró fosc i una compactació mitjana. Es documenta a la cota de 73,90 m snm i compta amb una potència entre 0,90- 1,10 m snm. Continua a una cota inferior a l'assolida i s'estén fora els límits de la zona excavada.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	UE 1
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE 4
Sector: Rases 9, 10, 11, 12, 13, 14 ,15, 16, 17 i 18	Àmbit:	Cronologia: Contemporània	Afectació: Parcial	
DEFINICIÓ :	Estrat.			
DESCRIPCIÓ :	Nivell de matriu sorrenca, de color marró mig i compactació mitjana. Apareix a la cota de 74,99 - 72,90 m snm (segons rasa) i es documenta una potència de 0.40 a 0,80 m. Continua a un cota inferior a l' assolida i s'estén fora els límits de les zones excavades.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	UE 1
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE 5	
Sector: Rasa 6	Àmbit:	Cronologia: Contemporània	Afectació: Parcial		
DEFINICIÓ :	Estrat				
DESCRIPCIÓ :	Nivell de colmatació de la torrentera canalitzada, documentada a aquesta intervenció. De matriu sorrenca amb restes vegetals i restes de material constructiu del segle XX, color marró- marró fosc i compactació mitjana-baixa. Es documenta a la cota de 72,90 m snm a la part sud del torrent i a la cota de 72,40 m snm a la part més septentrional. Presenta una potència de 0,70- 0,80 m i s'estén fora de les zona excavada.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	UE 6	Es cobert per	UE 1	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a	UE 7	Se li entrega		

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE 6	
Sector: Rasa 6	Àmbit:	Cronologia: Indeterminada	Afectació: Parcial		
DEFINICIÓ :	Estrat				
DESCRIPCIÓ :	Nivell de sediments de la torrentera canalitzada, documentada a aquesta intervenció. Compost de llims, de color marró – beix, compactació mitjana-baixa i amb una potència de 0,70 – 1,10 m. Es documenta a la zona més septentrional del torrent a la cota de 71,60 m snm i a la zona més meridional a la cota de 72,10 m snm. Continua a una cota inferior a l'assolida i s'estén fora de la rasa excavada.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a		Es cobert per	UE 5	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a	UE 7	Se li entrega		

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE 7	
Sector: Rasa 6 i Rebaix 1	Àmbit:	Cronologia: Contemporània	Afectació: Parcial	
DEFINICIÓ :	Estructura. Mur			
DESCRIPCIÓ :	Mur compost de pedres sense treballar (dimensions petites i mitjanes), fragments de totxos massissos i morter de calç. Té una llargària de 50,53 m, una amplada de 0,40- 0,50 m i una alçada de 1,90 m. Presenta una orientació S-NO. A la cota de 72,15 – 72, 20 m snm, el mur presentava una major amplada: 0.60 – 0.65 m. Aquest fet es va documentar a tota l'extensió de la Rasa 6, per la qual cosa ens fa suposar que dita amplada funcionaria alhora com la banqueta de fonamentació del mur UE 7. A la part més propera al carrer Peris i Mencheta, el mur està coronat per tota una filada de totxos massissos (0,14 x 0,28 m) sobre el qual s'han documentat les restes d'una barana de ferro. Aquestes restes de barana es fonamenten al mur en trams de 3,50 m aprox., en tota la llargària d'aquest. Al seu extrem meridional gira en angle recte en direcció sud-est en uns 0,60 m. ES documenta a la cota de 74,05 m snm (extrem meridional), a 73,51 m (al seu tram central) i a 73.20 m (extrem septentrional). Continua a una cota inferior a l'assolida.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	UE 1
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	UE 5 , 6, 10

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE 8	
Sector: Rasa 8	Àmbit:	Cronologia: Recent	Afectació: Parcial	
DEFINICIÓ :	Estrat.			
DESCRIPCIÓ :	Nivell de terra aportada, de matriu sorrenca i restes vegetals. Presenta un color marró/ataronjat i una compactació mitjana-baixa. Es documenta a la cota de 76,95 m snm, té una potència entre 0.40- 0,55 m, s'estén fora els límits de la zona excavada i continua a una cota inferior a l'assolida.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	UE 1
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Memòria de la intervenció arqueològica a l'Avinguda Frederic Rahola, 2- 8. (Can Fargas, Jardins Fase 2). Districte d'Horta- Guinardó, Barcelona.

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE 9
Sector: Rases del parterre 1, 2 i 3	Àmbit:	Cronologia: Contemporània	Afectació: Parcial	
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Nivell aportat compost de terra de matriu sorrenca, de color marró/ataronjat i d'una compactació mitjana. Es documenta a la cota de 74,79 m snm (Parterre 1), 74,58 m snm (Parterre 2) i 73,38 m snm (Parterre 3). Té una potència de entre 0,10 a 0,30 m. S'estén fora de la zona excavada i continua a una cota inferior a l'assolida.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	UE 1
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica				UE 10
Sector: Rasa 6	Àmbit:	Cronologia: Contemporània	Afectació: Parcial	
DEFINICIÓ :	Estrat			
DESCRIPCIÓ :	Nivell aportat compost de terra de matriu argilosa/sorrenca, de color marró i d'una compactació mitjana. Es documenta a la cota de 73,05 m snm. Té una potència de 2.10 m. S'estén fora de la zona excavada i continua a una cota inferior a l'assolida.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	UE 1
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a	UE 7		Se li entrega